

T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SEÇMELİ DİN DERSLERİNİ
TERCİH ETME NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
(KİLİS İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALİL ÖZKAYA

KİLİS
EYLÜL 2019

T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SEÇMELİ DİN DERSLERİNİ
TERCİH ETME NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

(KİLİS İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALİL ÖZKAYA

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Halil ALDEMİR

KİLİS
EYLÜL 2019

T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

Ortaöğretim Öğrencilerinin Seçmeli Din Derslerini
Tercih Etme Nedenlerinin Değerlendirilmesi
(Kilis İli Örneği)

Halil ÖZKAYA

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisan Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

**T.C.
KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu ve bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.(11/10/2019)

Halil ÖZKAYA

ÖZET
ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SEÇMELİ DİN DERSLERİNİ
TERCİH ETME NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
(KİLİS İLİ ÖRNEĞİ)

ÖZKAYA Halil

Yüksek Lisans Tezi: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Halil ALDEMİR

Eylül 2019, 80 sayfa

Din öğretimi tarihten günümüze önem arz etmektedir. İslam dini açısından ilköğretim kurumu olan Suffe'den günümüze birçok kurum bu misyonu icra etmiştir. Müslüman toplumlarda tarihi süreçte çeşitli kurumlarla din öğretimi sürdürülmüştür. Ülkemizde de çeşitli kademelerde din öğretimi devam ettirilmektedir. 11.04.2012 tarihinde yapılan kanun değişikliği ile din öğretiminde farklı bir boyut söz konusu olmuştur. Şöyle ki, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 25. maddesinde yapılan değişiklikle ortaokullar ile İmam Hatip ortaokullarında lise eğitimini destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre seçimlik derslerin oluşturulması belirtilmiştir. Ortaokul ve liselerde okutulacak seçmeli derslerden Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin Hayatı ve Temel Dini Bilgiler (İslam I-II) derslerinin isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulması kararlaştırılmıştır.

Bu derslerin birçok ders içerisinde öncelikli olmasını sağlayan ve bu derslerin doğrudan muhatabı olan öğrencilerden seçilme sebepleri, araştırılmayı gerekli kılmaktadır. Biz de bu çalışmamızda bunu anlamaya yönelik olarak, tarafımızca geliştirilen 35 soruluk anket formunu Kilis ili Merkez ilçede okuyan ortaöğretim öğrencileri üzerinde uygulanmıştır.

Anket formu neticesinde elde edilen veriler, özgür irade, aile, çevre, din, derse bakış ve beklentiler gibi değişkenlere göre yorumlanmıştır. Çalışma bu dersleri alan kişilerin derse karşı tutumlarının, sahip oldukları tercih yetisini, istek ve amaçlarını, öğretici faktörünün etkisini de ortaya koyması açısından önemlidir. Araştırmanın önemi ise öğrencilerin tercihlerinde hangi faktörlerin öne çıktığını tespit ederek program geliştirme çalışmalarına katkı sunmaktır.

Anahtar Sözcükler: Din Eğitimi, Seçmeli Ders, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi.

ABSTRACT
EVALUATION OF THE REASONS OF PREFERENCE OF SECONDARY
SCHOOL STUDENTS IN ELECTIVE COURSES
(EXAMPLE OF THE PROVINCE OF KİLİS)

ÖZKAYA Halil

Master's Thesis: Department of Religious Primary Education and Ethics
Education

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Halil ALDEMİR

September 2019, 80 Pages

Religious education is of the day-to-day significance in history. In terms of Islamic religion, many institutions from Suffe, the primary education institution, performed this mission. In Muslim societies, religion education was continued with various institutions in the historical process. In our country, religious education is continued at various levels. With the amendment of the law made on 11.04.2012, a different dimension has been mentioned in the teaching of religion. Thus, with the amendment made in Article 25 of the Basic Law of National Education No. 1739, it is stated that elective courses will be formed according to the talents, development and preferences of the students to support high school education in secondary schools and Imam Hatip secondary schools. The elective courses taught in secondary schools and high schools include the Qur'an and Hz. Muhammed's Life and Basic Religious Knowledge (Islamic I-II) should be taught as optional elective courses.

The reasons for choosing these courses from the students who have direct contact with these courses, which ensure that these courses take priority in many courses, need to be investigated. In this study, a questionnaire form of 35 questions developed by the researcher was applied on the secondary school students who study in the central district of Kilis province.

The data obtained at the end of the questionnaire were interpreted according to variables such as family, freewill, environment, religion, classroom observations and expectations. The study is important in terms of the attitudes of the people who take these courses to their courses, their preferred preference, their wishes and aims, and the effect of the teaching factor. The most important aspect of the research is to determine which factors are preferred in the students' preferences and contribute to the program development studies.

Keywords: Education of Religion, Elective, Culture of Religion and Info of Ethic

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
TABLolar LİSTESİ	v
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
Araştırma Soruları	3
Araştırma Modeli.....	4
İlgili Araştırmalar.....	4
Evren ve Örneklem	5
Veri Toplama Araçları.....	6
1. Anket Formunun Hazırlanması.....	6
2. Verilerin Analizi	6
3. Geçerliğe İlişkin Bulgular.....	7
4. Güvenirliliğe İlişkin Bulgular	7
BİRİNCİ BÖLÜM	
ORTAÖĞRETİM	
VE ORTAÖĞRETİM'DE DİN ÖĞRETİMİ	
1.1. Ortaöğretim.....	8
1.2. Din	8
1.2.1. İslam Tarihinde Din Öğretimi.....	9
1.2.2. Osmanlı Devleti Dönemi Din Öğretimi	11
1.2.3. Cumhuriyet'in İlanı ve Sonrası Din Öğretimi	11
1.2.3.1. Kur'an kursları.....	12
1.2.3.2. İmam-Hatip liseleri ve dersleri	12
1.2.3.3. İlkokul, ortaokul ve liselerde din dersleri	12
1.2.3.4. Radyo ve televizyon.....	13
1.2.3.5. Camiler.....	13
1.2.4. 1982 Sonrası Türkiye'de Din Öğretimi	14

İKİNCİ BÖLÜM
ÖĞRENCİLERİN SEÇMELİ DİN DERSLERİNİ TERCİH
NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Seçmeli Din Derslerinin Sınıf Bazında Seçilme Durumları (Sınıf Frekans Tabloları)	15
2.2. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde İrade ve Zorunluluk	20
2.2.1. Özgür İrade	20
2.2.2. Okul İdaresi.....	22
2.2.3. Aile.....	23
2.3. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Çevre Faktörü ve Etkisi	27
2.3.1. Komşular.....	28
2.3.2. Arkadaşlar.....	29
2.3.3. Akrabalar.....	31
2.4. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Medya Faktörü ve Etkisi	32
2.5. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Okul(Okul ’un İmkânları/ Öğretmen/ Eğitim) Faktörü ve Etkisi	34
2.6. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Din Faktörü ve Etkisi.....	40
2.7. Seçmeli Din Derslerine Bakış ve Beklentiler	44
SONUÇ VE ÖNERİLER	60
KAYNAKÇA	64
EK	67
ÖZGEÇMİŞ	70

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Okul Kademesi.....	15
Tablo 2.2. 9.Sınıf Seçmeli Dersler	16
Tablo 2.3. 10. Sınıf Seçmeli Dersler	17
Tablo 2.4. 11.Sınıflar Seçmeli Din Dersleri.....	18
Tablo 2.5. 12. Sınıflar Seçmeli Din Dersleri.....	19
Tablo 2.6. Seçmeli Din Derslerini Tercih	21
Tablo 2.7. Seçmeli Din Derslerini Zorunlu Tercih	22
Tablo 2.8. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Ebeveyn Etkisi	24
Tablo 2.9. Aileden Gelecek Beklentiler	25
Tablo 2.10. Aileye Karşı Tutum.....	26
Tablo 2.11. Komşu Etkisi.....	28
Tablo 2.12. Arkadaş Etkisi	30
Tablo 2.13. Çevre Tarafından Takdir Edilme Duygusu.....	31
Tablo 2.14. Medya Etkisi	33
Tablo 2.15. Okulun Fiziksel İmkânları	34
Tablo 2.16. Öğretmen İmkânı	35
Tablo 2. 17. Öğretmen Tutumu.....	36
Tablo 2.18 . Not Temelli Maddeler.....	39
Tablo 2.19. Not Temelli Maddeler.....	37
Tablo 2.20. Okul Türüne Göre Farklılaşma	38
Tablo 2.21. Dini Eksiklikler	40
Tablo 2.22. Din Dersine Karşı İlgi ve Tutum	41
Tablo 2.23. Dini Vecibe	42
Tablo 2.24. Sözel-Sayısal Ders	43
Tablo 2.25. Pratiğe Aktarma	44
Tablo 2.26. Dini Bilgileri Tamamlama	45

Tablo 2.27. Din Derslerine Karşı Tutum.....	46
Tablo 2. 28. İlgil ve Ders Süresi.....	47
Tablo 2.29. Aktif Rol Alma	48
Tablo 2.30. Dersin İşlenişi	49
Tablo 2.31. Gezi	50
Tablo 2.32. Öğretmen Öğrenci Etkileşimi	50
Tablo 2.33. Sınavlar	51
Tablo 2.34. Ders İçeriği.....	52
Tablo 2.35. Grup Çalışmaları.....	53
Tablo 2.36. Çevresel Faktörler Olarak Beklentiler	54
Tablo 2.37. Öğretmen Tavrı Olarak Beklentiler	55
Tablo 2.38. Yararlı Bulma.....	56
Tablo 2.39. İçerik Değişikliği ve Süregelen Yıllarda Devamlılık.....	57
Tablo 2.40. Seçmeli Din Derslerinin Kaldırılması.....	58
Tablo 2.41. Karşılaştırmalı Tablo	59

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Ortaöğretim, eğitimin basamaklarından biri olup eğitsel açıdan bireylere temel beceri ve niteliklerin kazandırıldığı ilk ve ortaokul basamağının devamı olan kademedir. Bu kademedeki öğrencilerin yetenek ve ilgilerine göre yönlendirilmesi önemlidir. Bireysel farklılıkların kabulünden ortaya çıkan seçmeli ders uygulamasının amacı da öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre gelişmelerini sağlamaktır. Öğrencilerin, farklı becerilerini ortaya çıkarması, değişik alanlarda bilgilendirmelerini sağlaması ve yeteneklerinin gelişmesine zemin hazırlaması açısından seçmeli ders uygulamasına gelişmiş ülkelerde önem verilmektedir. Ayrıca eğitimde bireyselliği ön plana çıkarması açısından seçmeli ders uygulaması önemlidir.

Geçmişten günümüze birçok ülkede eğitim sistemi, toplumun yapısı, kültürü, coğrafi ve siyasi durumundan etkilenerek gerek modern gerekse geleneksel yöntemler esas alınarak oluşturulmuş, yaşanan politik gelişmeler ülkelerin eğitim öğretim programını da etkilemiştir. İtalya, İspanya, İrlanda ve Rusya gibi ülkeler buna örnek verilebilir.

Türkiye’de eğitim ve öğretim programı ise her türlü siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal olaylar temelinde Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Eğitim kademelerinde verilecek gerek seçmeli gerekse zorunlu dersler kurulun kararı ile belidir. 14.07.2003 tarihli ve 192 sayılı kanunla yapılan değişiklikle Talim Terbiye Kurulu seçmeli din derslerini; okulun ihtiyaçları, öğrencilerin tercihi, ortamın şartları gibi kısacası imkânlar dâhilinde okutulması ve öğretmenler kurulunca belirlemesini uygun görmüştür. Öğrenciler, ihtiyaç ve

isteklerini belirterek okul idaresine tercihte bulunur, okul idareleri bu durumu inceler bakanlık onayı ile uygulamaya koyar ve gerekirse çeşitliliğini arttırır.¹

Seçmeli dersler okul programının ayrılmaz bir parçası olarak öğrencilerin gelişimine destek olmaktadır. Seçmeli dersler öğrencilerin bilişsel(bilgi, beceri), duyuşsal (ilgi, tutum) ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Farklı ilgi, ihtiyaç ve yeteneklere sahip öğrencilere programlarda farklı ders seçenekleri sunulmaktadır. Seçmeli derslerin aynı zamanda öğrencilere hayat becerileri kazandıracak özellikte olması da beklenmektedir. İnanılmaz bir hızla değişen dünyamızda öğrencilerimizin bu değişime ayak uydurabilmeleri için onların hayat becerilerinin de geliştirilmesi gerekmektedir. Seçmeli din dersleri de bu kapsamda aynı hedefleri gerçekleştirmek üzere uygulamaya konulmuş bir çalışmadır. Bu çalışmada ortaöğretim kademesinde okuyan öğrencilerin bu denli önemli olan seçmeli dersler arasında yer alan din derslerini neden tercih ettikleri saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ülkemizde ortaokul ve liselerde okutulmak üzere 1789 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda 11.04.2012 tarihinde değişiklik yapılarak, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin Hayatı ve Temel Dini Bilgiler (İslam I-II) derslerinin isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulması kararlaştırılmıştır.²

Bu araştırma ile seçmeli ders uygulaması gerçekleştirilirken yapılan tercihlerin nasıl ortaya konulduğunu görmek ve değerlendirmesini yapmak amaçlanmıştır. Dolayısıyla bu araştırma söz konusu dersleri alan öğrencilerin derse karşı tutumlarını, sahip oldukları tercih yetisini, istek ve amaçlarını, öğretici faktörünün etkisini de ortaya koymasından önemlidir. Bu çalışmada ortaya konan sonuçlar, Kilis İli çerçevesinde İl Milli Eğitim Müdürlüğü başta olmak üzere ortaöğretim kurumlarındaki yönetici ve öğretmenlere öğrencilerin eğilimlerini tanıma ve buna göre kurumu öğretmen ve donanım bakımından planlama ve geliştirme bakımından yardımcı olacaktır. Bu da çalışmanın bir diğer önemli noktasıdır. Ayrıca öğrenci velilerinin bilinçlenmesi ve genel eğitimi dikkate alarak okul yönetimleri ile temas kurarken

¹ T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı, *Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Değerlendirilmesi Araştırması*, Ankara, 2008, s.4

² T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı, *Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Değerlendirilmesi Araştırması*, Ankara, 2008, s.5

akademik bir veriye göre hareket etme imkânı da vermektedir. Son olarak bu çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün çalışma ve planlarına katkı sunacak niteliktedir.

Araştırma Soruları

1. Kilis ili örneğinde Ortaöğretim öğrencileri seçmeli din dersleri tercihlerini bizzat kendisi mi yapıyor ikinci kişilerce mi gerçekleştiriliyor?(1'den 8'e kadar olan anket soruları bu araştırma sorusuna binaen oluşturulmuştur.)
2. Öğrencilerin seçmeli din dersi tercihlerinde hangi faktörler etkilidir?(Anket sorularının tamamı bu araştırma sorusunu anlamaya yöneliktir)
3. Araştırmada yer verilen psikolojik, akademik ve çevresel faktörler, okul, sınıf seviyesi, medyadan etkilenme gibi durumlar anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?(Anketteki 9, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 26, 27 numaralı sorulara delalet eder.)
4. Öğrenciler seçmeli din derslerini tercih ederken ne gibi sıkıntılar ile karşılaşmaktadır?(Anketteki 9,10, numaralı sorulara delalet eder.)
5. Seçmeli din dersleri öğrenciler için eğlenceli, aktif oldukları bir ders olarak sürdürüle bilinmekte midir?(Anketteki 22, 24, 25, 32 numaralı sorulara delalet eder.)
6. Seçmeli din dersleri öğrencilerin beklentilerini karşılayabilmekte midir? Öğrenciler bu dersi almaya devam etmek istiyorlar mı?(Anketteki 27,28,33,34,35 numaralı sorulara delalet eder.)
7. Seçmeli din dersleri uygulamasının amacına uygun sürdürülebilmesi için yapılabilecek çalışmalar nelerdir?(Anket sorularının genelinden hareketle bulgular ve yorum şeklinde ifade edilecektir.)

Araştırma Modeli

Çalışmamız nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak gerçekleştirilen betimsel bir alan araştırmasıdır. “Ortaöğretimde Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercih Etme Nedenlerinin Değerlendirilmesini” konu edinen bu çalışmada ilişkisel tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, sosyal olay ve olguları olduğu gibi ortaya koyarak tasvir ve tespit edilmesine imkân sağlayan bir araştırma modelidir. Bu model, olayların daha önceki olaylar ve şartlarla arasındaki ilişkiler ve etkileşimler dikkate alınarak verilerin analiz edilmesi, yorumlanması ve genellemelere varılmasına imkân tanımaktadır.³ Aynı zamanda bir olayın arkasındaki nedenleri bulmaya çalışması açısından nedensel bir araştırma olup öğrencilere uygulanacak soru kâğıtlarıyla gerçekleştirilecek olan sonuçlar sayısal ifadeler şeklinde ortaya konacaktır. Bu nedenle araştırma nicel bir araştırma olacaktır. Yine bu araştırma uygulamalı ve alan araştırması (vakaların kendini ifade etmelerini içerdiğinden) karma türünde gerçekleştirilecektir.

Bu çalışmada yapılandırılmış anket formu ve doküman taramasından yararlanılmıştır. Anket soruları araştırmacı ve tez danışmanı tarafından belirli bir düzen şeklinde oluşturulmuş, uzman görüşü alınarak sorular aşamalı olarak sıralanmış, birtakım sorular çıkarılmış ve uygulama kolaylığı, zaman vs gibi sebeplerden soru sayısı 35 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın güvenilir ve geçerliliği açısından 5 seçenekli olarak hazırlanmış olup sonuçlar ile olayın nedenleri arasında sayısal bağlantılar kurulacak ve yargıya ulaşılabilecektir. Söz konusu sonuçlara ulaşmak amacıyla araştırmacı bir kodlama sistemi oluşturmuştur. Geleneksel anket olarak ifade edilen anket yöntemi ile anket soruları araştırmacı tarafından bizzat bireylere ulaştırılmıştır.

Doküman taraması aşamasında yurt içi ve yurt dışı alan yazınında ortaya koyulan çalışmalar gözden geçirilmiştir.

İlgili Araştırmalar

Seçmeli din dersleri üzerine yapılmış çalışmalar şu an için oldukça sınırlı görülmektedir bu alanda yapılan en önemli çalışmalar Mehmet Bahçekapılı, Hasan Meydan ve Yusuf Bahri Gündoğdu'nun çalışmalarıdır.

³ Niyazi Karasar, “*Bilimsel Araştırma Yöntemi*”, 18. Baskı, Ankara: Nobel Yay., 2002, s. 80.

Bahçekapılı çalışmasında hem liseden hem ortaokuldan 70’den fazla öğrenci ile yaptığı mülakat çalışması ile “Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri” adlı çalışmayı gerçekleştirmiştir. Bahçekapılı yaptığı araştırma ile din derslerinin öğrencilerin tercihlerinde ilgi kendini geliştirme ve inancın sorumluluklarını yerine getirme düşüncesinin etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.⁴

Meydan; otuza yakın ortaokul ve liseden okuyan üç yüzden fazla öğrenci üzerinde; “Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” adlı çalışmayı gerçekleştirmiştir.⁵

Bizim çalışmamız ile benzerlik gösteren Gündoğdu’nun Ordu’da altı yüzden fazla öğrenci ile gerçekleştirdiği anket uygulaması ile “Seçmeli Dinler Seni Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler (Ordu Örneği)” adlı çalışmadır. Çalışmaya binaen öğrencilerin dinini yaşama, notlarını yüksek tutma, doğru bilgi ve ahlaka sahip olma durumlarının etkili olduğu görülmektedir.⁶

Ulaşabilen bu olanda yapılmış çalışmalar bunlardan ibaret görünmektedir. Oysa konu ülkemizin din öğretimini planlanması, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılaması ve eğitim sistemimizin imkânları bakımından önem arz etmektedir. Bu nedenle Kilis ilinde böyle bir çalışma yapma ihtiyacı hissedilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kilis ili içerisinde 10 farklı lisede okumakta olan ve seçmeli ders alan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem ise ulaşılabilirlik, maddi imkânlar ve eğitim-öğretim süreci sebebiyle, seçmeli ders alan toplam öğrencilerin %10’luk kısmına karşılık gelen Kilis ili merkez ilçede okuyan 282 öğrenci olarak belirlenmiştir. Bu durum uygun örnekleme olarak tanımlanmaktadır. Nitekim uygun örneklemede kolay ulaşılabilen örnekler tercih edilir.⁷

⁴Mehmet Bahçekapılı, “Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri”, <http://ilke.org.tr/sites/default/files/yayin/pdf/rapor/yeni-egitim-sisteminde-secmeli-din-dersleri-pdf-ilke-org-tr.pdf>, Erişildi:16/07/2018)

⁵ Hasan Meydan, “Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 40, ss. 219-250.

⁶ Yusuf Bahri Gündoğdu, “Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler (Ordu Örneği)”, *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* Cilt 15, Sayı 2, 2015 ss. 121 -155

⁷ Şener Büyükoztürk vd. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, 2018, s.214.

Seçilen örnekleme Kilis ili Merkez ilçede merkezi okullarda okuyan farklı kademelerden öğrencilere yer verilmiştir.

Analizlerden elde edilen sonuçlara göre;

Fen lisesinden 23 öğrenci, Anadolu liselerinden 120 öğrenci, Anadolu Mesleki ve Teknik liselerden 88 öğrenci, Sosyal Bilimler 'den 51 öğrenci olmak üzere toplamda 282 ortaöğretim öğrencisinin katılımı ile gerçekleşmiştir.

Veri Toplama Araçları

1. Anket Formunun Hazırlanması

Anket formu danışman hocanın rehberliğinde Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi alanı ile Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Eğitim Fakültesi Eğitim bilimleri öğretim elemanlarının yönlendirme ve destekleri ile şekillendirilmiştir. 5 seçenekli olarak oluşturulan sorular tarafsız ve anlaşılır bir dil ile ifade edilmiş olup, Kilis İli Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin alınarak uygulanmak üzere hazır hale getirilmiştir.

Uzman görüşü takdirinde belirli bir düzen ve hedef ölçüsünde hazırlanmış olan anket iki bölümden oluşmuştur. İlk kısım demografik özellikleri ihtiva eden; okul türü, sınıf seviyesi ve aldığı seçmeli dersler, ikinci kısımda ise 35 adetlik tutum, görüş ifadeleri yer almıştır.

2. Verilerin Analizi

Anket sonucu elden edilen veriler SPSS istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın amaçlarına uygun olarak frekans (f), yüzde (%), standart sapma (ss), ortalama, t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. 5 seçenekli karar ifadesi ile hazırlanan ankette; kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçenekleri hayır anlamında olumsuz olarak, kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçenekleri evet anlamında olumlu olarak yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin betimsel analizi yapılarak yorumlanmıştır.

Elde edilen verilerden hareketle araştırmamıza yön verecek sonuçlar ikinci bölümde; “Öğrencilerin Seçmeli Din Derslerini Tercih Etme Nedenlerinin Değerlendirilmesi” başlığı altında ele aldık. Anket soruları ifade ettiği durumlara göre aile, arkadaşlar, akrabalar, okul, medya gibi gruplara ayrılmıştır. Araştırma sorularının ilkinde “Seçmeli Din Dersi Tercihinde İrade ve Zorunluluk” başlığı ile ele alınmıştır.

Araştırma sorularından 2 ve 3'e binaen; 'Seçmeli Din Dersi Tercihinde Çevre Faktörü ve Etkisi' başlığı, "Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Okul Faktörü ve Etkisi", "Medya Faktörü ve Etkisi", Din Faktörü ve Etkisi" başlıkları ayrıca diğer bölümlerin tamamı da bu sorulara yanıt olarak gösterilmektedir. Araştırma sorularından 4, 5, 6 ve 7'ye binaen "Seçmeli Din Derslerine Bakış ve Beklentiler" başlığı oluşturulmuştur.

3. Geçerliğe İlişkin Bulgular

Kapsam Geçerliği: "Ankette yer alan maddeler, ihtiyaç duyulan olgusal ve/veya yargısal verileri kapsamada ve toplamada ne derece yeterlidir?" sorusunun cevabı anketin kapsam geçerliğiyle ilgilidir. Kapsam geçerliği hakkındaki kanıtlar istatistiksel olmayıp uzman kanısına dayanır. Bu aşamada uzmandan beklenen, testin taslak formunda yer alan maddelerin kapsam bakımından değerlendirilmesidir.⁸ Bu çerçevede anket formunda yer alan maddeleri tecrübeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin görüşüne sunuldu. Uzman değerlendirmesi neticesinde, geliştirilen ölçeğin kapsam geçerliği açısından yeterli olduğu görülmüştür.

4. Güvenirliğe İlişkin Bulgular

Ölçme aracının güvenirliliği, ölçme aracındaki bütün soruların birbiriyle tutarlılığını ifade eder. Araştırmanın güvenirlilik katsayısının belirlenmesinde Cronbach Alfa tercih edilmiştir. Cronbach Alfa katsayısı, istatistik temelleri tutarlı ve güvenirlilik yapısı en iyi olan katsayı olarak değerlendirilmektedir.⁹

Güvenirliğe ilişkin olarak yapılmış analizler sonucunda uygulamanın Cronbach Alpha (α) değeri 0,898 olarak tespit edilmiştir.(Madde sayısı;35) Pilot uygulamalarda Cronbach Alpha (α) güvenirlilik katsayısı olarak 0,70 değeri yeterli görülürken, testin Alfa güvenirlilik değeri 0,898 ile bunun üzerinde bir değer almıştır.

⁸ Şener Büyüköztürk, "Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı", 10. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2009, s. 168.

⁹ Ezel Tavşancıl, "Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi", 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s. 152.

BİRİNCİ BÖLÜM

ORTAÖĞRETİM

VE ORTAÖĞRETİM'DE DİN ÖĞRETİMİ

1.1. Ortaöğretim

Türk eğitim sistemi, yapılan değişiklikler ve yenilikler sonucunda 30 Mart 2012'de son halini almıştır. Bu tarihte zorunlu eğitim süresi 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise eğitimi olmak üzere 8 yıldan 12 yola çıkarılmıştır.¹⁰

Ortaöğretim kurumları; fen liseleri, Anadolu liseleri, sosyal bilimler liseleri, güzel sanatlar liseleri, Anadolu imam hatip liseleri, mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki teknik eğitim merkezleri, çok programlı Anadolu liseleri, özel eğitim meslek liseleri ile meslek eğitim merkezlerini kapsamaktadır.¹¹

Araştırmamıza konu olan kademe 4+4+4 sisteminin son basamağı olan Ortaöğretim Kurumu öğrencileridir.

1.2. Din

Din; insanlığın varoluşundan bu yana hem bireysel hem de toplumsal hayattaki en önemli olgudur. Öyle ki, insanlık tarihi boyunca siyasetten sanata toplumun tüm katmanlarında etkisini göstermiştir. Din, insanlık varlığını devam ettirdiği sürece de etkisini göstermeye devam edecektir.¹² Din fonksiyonel özellikte bir müessesedir.

¹⁰ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, *Sorular ve Cevaplar*, Ankara, 2012, s.10

¹¹ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/20161748_MYLLY_EYYTYM_BAKANLIYI_ORTAY_YRETYM_KURUMLARI_YNETMELYYY.pdf. Erişildi(16/07/2018)

¹² Süleyman Hayri Bolay-Kazım Sarıkavak, "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi", Ankara, 2001, s.20; Ahmet Kahraman, "Dinler Tarihi", İstanbul, 1975, s.19; GünayTümer-A.Küçük "Dinler Tarihi", Ankara, 1977, s.1.

Böyle bir müessesenin kabul görmemesi ve ya ihmal edilmesi toplumlarda çok büyük yaralara yol açabilmektedir.¹³

Bireysel anlamda din; insanı özüne yöneltip duygu, düşünce ve zihnine hitap ederek duygularının olumsuz etkilerinden kurtaran, nefislerini terbiye etmeyi ve isteklerini kontrol etmeyi sağlayan bir olgudur.

Toplumsal anlamda ise; hayal gücünü geliştirme, ırk ayrımı gözetmeme özellikleriyle ulusal bütünlüğün sağlanmasında etkili olmaktadır. Dindeki Tevhit (Allah'ın birliği) inancıyla toplum içerisindeki bireyler arasında anlaşma ve kaynaşma kolaylaşır bu da toplumda bütünleşme ve milli beraberliğe fayda sağlar.¹⁴

İnsanlığın var olduğu ilk zamanlarda dini bilgilerin nasıl öğretildiği kesin olarak bilinmese de aile ortamından çevreye anlatma, gösterme ve uygulamayla aktararak nesilden nesile devam ettiği söylenebilir. Günümüzde eğitim-öğretimin tüm kademelerinde olduğu gibi dini öğretme ve öğrenme aşamalarında da materyal ve yöntemler için hızla gelişmekte olan bilim ve teknolojiye yararlanılmaya başlanmıştır.¹⁵

Bu gelişim ve değişim, belirli dönemler halinde başlıklar halinde ele alınacaktır.

1.2.1. İslam Tarihinde Din Öğretimi

Son peygamber Hz. Muhammed'e 610 yılında ilk vahyin inmesiyle beraber İslam dini eğitim ve öğretimi de başlamıştır. İlk vahyin ilk kelimesinin "Oku!" olması ilk olarak peygamberi eğiten din O (sav) vasıtasıyla tüm insanlığa doğruyu, güzeli, nasıl davranması gerektiğini öğretmektedir. Allah Resulüne bildirilen ve insanlara öğretmesi emredilen bazı ayetler:

- “Ehline namaz kılmasını emret, kendin de ona devamlı ol.”(Taha: 132)
- “Kalbini temiz tut, kötü şeyleri terke devam et.” (Müddessir: 2-5)
- “Müşriklerden yüz çevir.” (Hicir: 94)

¹³ Amiran Kurtkan, “*Din Sosyolojisi*”, İstanbul, 1985, s.271.

¹⁴ Sulhi Dönmezer, “*Sosyoloji*”, İstanbul, 1978, s.257

¹⁵ Cevat Alkan, “*Eğitim Teknolojisi*”, Ankara, 1997, s.1.

–“Geceleri kalk namaz kıl.” (Müzzemmil: 4)

Ayet örnekleri öncelikle peygamberin dini alanda eğitildiğinin örneğidir. Peygamberimiz de bu eğitim ve peygamberlik vazifesi ile hem insanları İslam’a çağırma, hem ibadetlerin nasıl yapılacağını gösterme, ahlaki ve toplumsal kuralları öğretme açısından dönemi için yaşayan bir örnek olmuştur.

Mekkeli müşriklerin şiddetli baskıları ve zulümlerinden dolayı Hz. Peygamber Safa tepesinde bulunan Erkam B. Ebü’l Erkam el-Mahzumi’ye ait İslam tarihinde Dârüislam diye de bilinen evde kalmıştır. Allah’ın Rasulü bu evde insanları İslam dinine davet etmiş, Müslümanlara dini bilgileri öğretip onlarla namaz kılmıştır.¹⁶

Mekke’den Medine’ye hicret olayından sonra Medine’de Mescid-i Nebevî inşa edilmiş “meclisü’l-ilm” adıyla anılan ve hadis derslerini de kapsayan öğretim faaliyetleri burada gerçekleştirilmeye başlanmıştır.¹⁷ Müslümanlar mescitte Allah’ın Resulü’nün etrafında halka şeklinde oturarak O (sav)’nu dinlemekteydiler. Mescitte bulunan insanların sayısı arttıkça sahabeler de Kur’an-ı Kerim’i okumayı ve yazmayı öğretmede katkı sağlıyorlardı. Mescid-i Nebevî’de erkeklerin yanısıra kadınlar için de ayrı bir günde eğitim ve öğretim gerçekleştiriliyordu.

Ebû Hanîfe, İmam Mâlik İmam Şafii gibi İslam dinine mensup mezheplerin imamaları da camide eğitim ve öğrenim görmüşler ve yine mescitlerde diğer insanlara ders vermişlerdir. Tefsir ve hadiste tenkid edici fakat gerçekçi görüşlere sahip Hasan-ı Basrî camide öğretimle ilgilenmiş; din ve tarih bilgini olan matematik ve tıp alanında da bilgili olan Taberi de mescitte ders vermiştir.¹⁸

¹⁶ M. Asım Köksal, “Dârülerkam”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, Ankara, 2003, cilt 08, s.521

¹⁷ Ziya Kazıcı, “İslam Eğitim Tarihi”, *Din Öğretimi Dergisi*, Sayı:16, (Eylül 1998), s.42-49.

¹⁸ Ahmet Önkal - Nebi Bozkurt, “Cami”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, Ankara, 2003, cilt 07, s.52

1.2.2. Osmanlı Devleti Dönemi Din Öğretimi

Osmanlı Devleti çok uluslu ve dolayısıyla çok dinli bir yapıya sahipti. Osmanlı Devleti'ndeki Şeriat hukuku kuralları hem Müslümanlara hem de Gayrimüslimlere uygulanmaktaydı. Müslümanlar gibi Gayrimüslim kesim de dini vecibelerini gerçekleştirme konusunda özgürdü.¹⁹

Osmanlı Devleti'nde Müslümanlar için medreseler ve halka açık olarak camilerde eğitim ve öğretim gerçekleştiriliyordu. Kur'an talimi, hat dersleri ve hıfzi yaygın olarak verilen derslerden bazılarıydı. Derslerin yanısıra eğitim faaliyetlerini tamamlama ve boş vakitleri değerlendirme adına kütüphaneler de bulunuyordu.

Namaz ibadetini gerçekleştirmek için camiye gelen cemaat Ayasofya Camii ve Süleymaniye Camii'nde olduğu gibi cami içerisinde bulunan kütüphanelerden, Beyazıt Veliyyüddin Efendi, Kayseri Râşid Efendi, Konya Yûsuf Ağa kütüphaneleri gibi cami ile yanyana olan kütüphanelerden yararlanabiliyordu.

Osmanlı devletinde günümüz ilköğretim kurumlarına denk olan sıbyan mektepleri bulunmaktaydı. Sıbyan mektebi olmayan kasaba ve köylerde ise eğitim ve öğretim camilerde gerçekleştiriliyordu.²⁰

1.2.3. Cumhuriyet'in İlanı ve Sonrası Din Öğretimi

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra ilk olarak Halifelik ve dini mahkemeler kaldırılmış; din ve devlet işleri birbirinden ayrılarak Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.

Eğitim inkılabı adı altında din eğitimi veren Kur'an kursları ve medreseler kapatılarak yerine İmam Hatip okulları ve İlahiyat Fakültesi açılrsa da bunlar da kısa bir süre sonra kapatılmıştır.

¹⁹ Beyza Bilgin, "Türkiye'de din ve laiklik." *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 42.1 (2001) s.41

²⁰ Ahmet Önkal - Nebi Bozkurt, "Cami", *DİA*, cilt 07, s.52-57

1950 yılında çok partili hayata geçişle din eğitimi alanında ihya ve toplumun benimsediği şekilde yapılabilecek çalışmalar kolaylaşmıştır.^{21,23} Bunları başlıklar altında ele alarak daha iyi detaylandırabiliriz.

1.2.3.1. Kur'an kursları

Türkler İslamiyet'i kabul etmelerinden bu yana dini bilgileri öğrenmeye ve Kur'an- Kerim'i ezberlemeye büyük önem vermişlerdir. Nitekim Osmanlı Devleti zamanında Kur'an-ı Kerim dersleri "Daru'l -Kur'an" ve "Daru'l-huffaz" adı verilen kurumlar ile camilerde ve medreselerde veriliyordu. Cumhuriyet döneminde ise hem dini bir görev hem de bir ibadet yerine geçen Kur'an-ı Kerim okuma ve ezberleme dersleri Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak açılan Kur'an Kurslarında öğretiliyordu.²²

1.2.3.2. İmam-Hatip liseleri ve dersleri

1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesinden sonra aynı yıl içerisinde İlahiyat Fakültesi ve birçok İmam- Hatip Mektebi açılmış fakat bir süre sonra talep ve ilgi eksikliğinden dolayı kapatılmıştır.

1933 yılında İlahiyat Fakültesi İslam Tetkikleri Enstitüsü'ne dönüştürülmüş; 1945'te İmam-Hatip Kursları açılmış fakat niteliksel açıdan yeterli görülmediği için 1951 yılından sonra geliştirmeye tabii tutulup 1973 yılında ilgili kanunla lise statüsüne getirilmiştir.²³

1.2.3.3. İlkokul, ortaokul ve liselerde din dersleri

Din dersleri Mezkûr Anayasa'nın ilgili maddesi uyarınca seçmeli ders olarak 1949 yılında ilkokulda, 1956 yılında Ortaokulda, 1967 yılında da liselerde verilmeye

²¹ Beyza Bilgin, "Türkiye'de din ve laiklik." s.44

²² Ahmet Turan Arslan, "Türkiye'de din eğitimi." (1989). Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 7-8-9-10 1989-1990-1991-1992. İstanbul-1995. s.156

²³Ahmet Turan Arslan, "Türkiye'de din eğitimi." (1989). İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 7-8-9-10 1989-1990-1991-1992. s.157-158

başlanmıştır. 1982 Anayasası'nda ise din dersleri "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" dersi adı altında toplanıp zorunlu ders olarak kabul edilmiştir.²⁴

1.2.3.4. Radyo ve televizyon

Türkiye'de ilk radyo yayını 1927 yılında gerçekleşmiştir. 1950 yılında "dini-ahlaki sohbetler" ve "mevlid" yayınları yapılmış; 1955'te Kur'an-ı Kerim yayınları, 1959'da sahur programları yapılmaya başlanmıştır. Dünyada İngiltere, Amerika ve Japonya'dan sonra Türkiye'de ilk televizyon "deneme yayını" 1968'te gerçekleşmiştir.²⁵

1.2.3.5. Camiler

Camiler, İslam inancına göre Müslümanların ibadethaneleridir. Camilerde mübarek günlerde verilen vaaz ve hutbelerle Müslümanlar dini ve ahlaki bilgileri öğrenip pekiştirirler.²⁶

Camiler, İslam inancına göre Müslümanların ibadethaneleridir. Camilerde mübarek günlerde verilen vaaz ve hutbelerle Müslümanlar dini ve ahlaki bilgileri öğrenip pekiştirirler.²⁷

1946 yılından sonra din öğretiminde yeni arayışlar başlamış, bu arayışlar 1949 yılında sonuçlanmaya başlamıştır. 1949'da okullarda genel öğretim içinde din derslerine yer verilmiş ve imam hatip kursları açılmıştır.²⁸

Zamanın bakanının yazısına göre din dersleri 1950 yılında program içine alınmış, 1953'te öğretmen okullarında 9. ve 10. sınıflarda birer saat olmaz üzere zorunlu din dersleri konulmuştur. 1967'de isteğe bağlı olarak bütün lise ve dengi

²⁴ Ahmet Turan Arslan, "Türkiye'de din eğitimi." (1989). İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 7-8-9-10 1989-1990-1991-1992. s.160

²⁵ Ahmet Turan Arslan, "Türkiye'de din eğitimi." (1989). İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 7-8-9-10 1989-1990-1991-1992. s.161

²⁶ Ahmet Turan Arslan, "Türkiye'de din eğitimi." (1989). İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 7-8-9-10 1989-1990-1991-1992. s.162

²⁷ Ahmet Turan Arslan, "Türkiye'de din eğitimi." (1989). İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 7-8-9-10 1989-1990-1991-1992. s.162

²⁸ Halis Ayhan, "Cumhuriyet dönemi din eğitimine genel bir bakış: Atatürk'ün İslam dini ve din eğitimi hakkındaki görüşleri." M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi 18 (2000), 5-27 (2000). s.22

okullara birer saat din dersi konulmuş, Bakanlık kararıyla 1976'da ortaokul üçüncü sınıfı, lise ve dengi bütün okulların üçüncü sınıfına din dersleri konulmuştur.²⁹

1.2.4. 1982 Sonrası Türkiye'de Din Öğretimi

Ülkemizde 1982 anayasasının kabulüyle devlet okullarında ilköğretim 4. sınıftan lise son sınıfa değin zorunlu din dersi uygulamasına başlanmıştır. Yasalarında herhangi bir dini resmen tanımayan ancak halkın dinî ihtiyaçlarını karşılamak üzere Diyanet İşleri Başkanlığı'nı kuran bir ülkeyiz. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak camilerde ve Kur'an kurslarında din eğitimi verilmekte; müftü, imam hatip vb. din görevlilerinin maaşları devlet tarafından karşılanmaktadır.

Anayasanın 24. Maddesi'ne göre uygulanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders programlarında İslam dini dışında diğer tüm dinler de yer almakta ve Müslüman olmayan öğrencilerin katılmaları zorunlu tutulmamaktadır.³⁰

2010 yılında Milli Eğitim Şurası tarafından Anayasa'nın 24. Maddesi esas alınarak isteğe bağlı seçmeli din eğitimi verilebilmesi için düzenlemeler yapılması kararlaştırılmış, bunu takiben 2012 yılında ortaokul ve liselerde Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin Hayatı derslerinin isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulması kararlaştırılmıştır. Öğrenciler tarafından tercih edilip edilmeme durumlarına bağlı olarak bu derslere ait öğretim programlarının hazırlanmasında içeriğin ve kazanımların hem kendi içerisinde hem de birbiri arasında bütünlük taşıyacak şekilde modüler tarzda oluşturulması öğrencilerin dersi anlamlandırması açısından önemlidir.³¹

²⁹ Kaymakcan, "Seçmeli Din eğitimi Dersleri İnceleme ve Değerlendirme Raporu." s.10

³⁰ Mehmet Zeki Aydın,. *"Avrupa Birliği Ülkelerinde Din Eğitimi ve Türkiye ile Karşılaştırılması."* Diyanet Avrupa 29 (2001). s.7

³¹ Kaymakcan, "Seçmeli Din eğitimi Dersleri İnceleme ve Değerlendirme Raporu." s.8-10

İKİNCİ BÖLÜM

ÖĞRENCİLERİN SEÇMELİ DİN DERSLERİNİ TERCİH NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kilis ili merkeze bağlı 10 farklı okulda toplamda 282 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen araştırma sonucunda, anket formunda yer alan her bir maddenin ortalama, frekans değerleri ve kategorize edilmiş başlıklar altındaki durumları aşağıda verilmiştir.

2.1. Seçmeli Din Derslerinin Sınıf Bazında Seçilme Durumları (Sınıf Frekans Tabloları)

Tablo 2.1. Okul Kademesi

Aşağıdaki tabloda ankete katılan öğrenci sayıları ve buldukları ortaöğretim kademeleri verilmiştir.

<i>Kaçıncı sınıftasınız?</i>					
		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	9.sınıf	55	19,5	19,5	19,5
	10.sınıf	66	23,4	23,4	42,9
	11.sınıf	35	12,4	12,4	55,3
	12.sınıf	126	44,7	44,7	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2,1'e göre; araştırmaya katılan öğrencilerin 55'i 9. Sınıf, 66'sı 10. Sınıf, 35'i 11. Sınıf, 126'sı 12. sınıf öğrencisidir.

Tablo 2.2. 9.Sınıf Seçmeli Dersler

Aşağıda 9. Sınıf ortaöğretim öğrencilerin seçmeli olarak aldığı dersler ve bu derslerin oranları verilmiştir.

<i>Hangi seçmeli dersleri aldınız/alıyorsunuz?</i>					
		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Hz. Muhammed	135	47,9	57,2	57,2
	Kurani Kerim	31	11,0	13,1	70,3
	Temel Dini Bilgiler	22	7,8	9,3	79,7
	Hz. Muhammed-Kuran	18	6,4	7,6	87,3
	Hz. Muhammed-Temel Dini Bilgiler	9	3,2	3,8	91,1
	Temel Dini Bilgiler-Kuran	13	4,6	5,5	96,6
	Hz. Muhammed-Temel Dini Bilgiler-Kuran	8	2,8	3,4	100,0
	Toplam	236	83,7	100,0	
Kayıp		46	16,3		
Toplam		282	100,0		

Tablo 2.2'ye göre; 9.sınıfta iken bu dersleri alan öğrenci sayısı 236 iken herhangi birini almayan öğrenci sayısı ise 46'dır. En çok tercih edilen ders olarak ise Hz. Muhammed'in Hayatı dersini görmekteyiz.

Tablo 2.3. 10. Sınıf Seçmeli Dersler

Aşağıda 10. Sınıf ortaöğretim öğrencilerin seçmeli olarak aldığı dersler ve bu derslerin oranları verilmiştir.

<i>Hangi seçmeli dersleri aldınız/alıyorsunuz?</i>					
		Frekans	Yüzdelik	Gerçek Yüzdelik	Artan Yüzdelik
	Hz. Muhammed	24	8,5	11,6	11,6
	Kurani Kerim	98	34,8	47,3	58,9
	Temel Dini Bilgiler	56	19,9	27,1	86,0
	Hz. Muhammed-Kuran	13	4,6	6,3	92,3
	Hz. Muhammed-Temel Dini Bilgiler	2	0,7	1,0	93,2
	Temel Dini Bilgiler-Kuran	8	2,8	3,9	97,1
	Hz. Muhammed-Temel Dini Bilgiler-Kuran	6	2,1	2,9	100,0
	Toplam	207	73,4	100,0	
Kayıp		75	26,6		
Toplam		282	100,0		

Tablo 2.3 incelendiğinde 10. Sınıfta en ok tercih edilen ders olarak Kur'an-ı Kerim dersini görmekteyiz. 75 öğrenci ise bu kademe içerisinde herhangi bir ders almayan öğrencileri ifade etmektedir.

Tablo 2.4. 11.Sınıflar Seçmeli Din Dersleri

Aşağıda 11. Sınıf ortaöğretim öğrencilerin seçmeli olarak aldığı dersler ve bu derslerin oranları verilmiştir.

<i>Hangi seçmeli dersleri aldınız/alıyorsunuz?</i>					
		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Hz. Muhammed	21	7,4	17,6	17,6
	Kuranı Kerim	58	20,6	48,7	66,4
	Temel Dini Bilgiler	31	11,0	26,1	92,4
	Hz. Muhammed-Kuran	1	0,4	0,8	93,3
	Hz. Muhammed-Temel Dini Bilgiler	2	0,7	1,7	95,0
	Temel Dini Bilgiler-Kuran	5	1,8	4,2	99,2
	Hz. Muhammed-Temel Dini Bilgiler-Kuran	1	0,4	0,8	100,0
	Toplam	119	42,2	100,0	
Kayıp		163	57,8		
Toplam		282	100,0		

Tablo 2.4 incelendiğinde 58 öğrenci ile en çok tercih edilen ders yine Kur'an-ı Kerim dersidir. Daha sonra ise Temel Dini Bilgiler gelmektedir.

Tablo 2.5. 12. Sınıflar Seçmeli Din Dersleri

Aşağıda 12. Sınıf ortaöğretim öğrencilerin seçmeli olarak aldığı dersler ve bu derslerin oranları verilmiştir.

<i>Hangi seçmeli dersleri aldınız/alıyorsunuz?</i>					
		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Hz. Muhammed	18	6,4	17,3	17,3
	Kurani Kerim	19	6,7	18,3	35,6
	Temel Dini Bilgiler	54	19,1	51,9	87,5
	Hz. Muhammed-Kuran	2	0,7	1,9	89,4
	Hz. Muhammed-Temel Dini Bilgiler	5	1,8	4,8	94,2
	Temel Dini Bilgiler-Kuran	3	1,1	2,9	97,1
	Hz. Muhammed-Temel Dini Bilgiler-Kuran	3	1,1	2,9	100,0
	Toplam	104	36,9	100,0	
Kayıp		178	63,1		
Toplam		282	100,0		

Tablo 2.5 incelendiğinde 12. sınıflarda en çok tercih edilen ders Temel Dini Bilgiler olmuştur. Tablolar toplamda incelendiğinde; 206 öğrencinin tercihi ile en çok tercih edilen ders Kur'an-ı Kerim olmuştur. Onu 198 Öğrenci ile Hz. Muhammed'in Hayatı, 163 öğrenci ile Temel Dini Bilgiler izlemektedir. İki dersin bir arada olarak alındığı ise 34 öğrenci ile Hz. Muhammed'in Hayatı ve Kur'an-ı Kerim olmuştur.

2.2. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde İrade ve Zorunluluk

2.2.1. Özgür İrade

Arzu edilen şeyi seçmek, ona yönelmek, iki durum arasında seçime bulunma ve bulunmama gibi tanım ve anlam yükleyeceğimiz irade kavramının birçok tanımı bulunmaktadır. İslam âlimlerinden İsfehani, Tehanevi ve filolog Firuzubadi gibi âlimler; ”istek, yönelmek ve ihtiyacı gerçekleştirmeye yönelik güç” olarak tanımlamışlardır.³²

Allah’u teala külli irade sahibi olarak insana da seçimlerinde onu özgür ve sorumlu kılacak bir varlık olarak iradeli yaratmıştır ki bu durum insanı varlıkların en şerefli arasında kılmıştır. İradeli olarak adlandırdığımız insan yöneleceği şeyde kendini kontrol edebilen, sabırlı ve azimli kişidir. Günlük hayatta irade kavramını her bu durumu sağlayan bir güç hem de yöneldiğimiz şeyin kendisine atfetmekteyiz. Dini bir terim olmanın dışında irade felsefe, psikoloji alanında da önemli bir yere sahiptir. Fiili gerçekleştirmede ruh ve zihnin yetisi, kararlı olma, kesin olma gibi birçok tanımı yapılmıştır.³³

Yapılan tanımlardan hareketle irade, nefsi kontrol altında tutarak sabırlı olup eylemini bile isteye gerçekleştirme ve bunu sağlayan güç olarak görmekteyiz.

Ortaöğretim öğrencileri seçmeli din dersi tercihlerini gerçekleştirirken tamamen bilinçli bir özgür irade ile mi bu dersleri aldığı yoksa sonraki başlıklarda ifade edilmiş olan faktörlerle mi tercihlerini gerçekleştirdiği ele alınmıştır.

³² Rağıb İsfehanî, *el-Müfredât fî ğaribi’l-Kur’ân*, Beyrut, ts., ss. 206-207, Firuzâbâdî, *Tertibu Kamusi’l-muhit alâ tarikati’l-misbahi’l-münîr ve Esasi’l-belâĝe*, c. II, s. 410; Tehanevî, Muhammed Ali b. Ali b. Muhammed, *Keşşafu Istilahati’l-fünun, Darü’l-Kütübi’l- İlmî*, Beyrut 1998, c. II, s. 210

³³ Orhan Hançerlioĝlu, *Felsefe Ansiklopedisi*, İstanbul, ts., c. III. ss.126-127

Tablo 2.6. Seçmeli Din Derslerini Tercih

Aşağıdaki tabloda anketteki ilk madde olan; “Seçmeli din derslerini kendim tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Seçmeli din derslerini kendim tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz?	Fen Lisesi	12	3	1	1	6
	Anadolu Lisesi	45	19	7	23	26
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	39	7	3	19	20
	Sosyal Bilimler Lisesi	31	1	1	6	12
Toplam		127	30	12	49	64

Tablo 2.6 incelendiğinde kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum olarak 157 öğrencinin tercihlerini isteyerek yapmadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. 12 öğrenci kararsız iken 113 öğrencinin isteyerek tercih ettiği anlaşılmaktadır. Liseler bazında ise Anadolu ve Anadolu Mesleki ve Teknik Lise öğrencilerinin kendilerinin tercih etmediklerine ilişkin sonucun diğer liselere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

2.2.2. Okul İdaresi

Seçmeli din derslerini işleme koyan ve öğrenciler tarafından seçilmesini sağlayan okul idareleridir. Gerekli seçmeli dersler evraklarını bir sonraki eğitim öğretim dönemine geçmeden öğrenci tercihleri için hazırlar, sunar ve dersler başlamadan tercihlerden elde edilen sonuçlara göre istenilen ders okutulmak üzere dönem dersleri arasına konulur.

Tablo 2.7. Seçmeli Din Derslerini Zorunlu Tercih

Aşağıda anket maddelerinden; “Seçmeli din derslerini zorunlu olarak alıyorum.(idare vs.nin tercihi)” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Seçmeli din derslerini zorunlu olarak alıyorum.(idare vs.nin tercihi)				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz?	Fen Lisesi	7	5	2	3	16
	Anadolu Lisesi	40	25	4	18	23
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	32	14	4	11	27
	Sosyal Bilimler Lisesi	19	4	1	6	21
Toplam		98	48	11	38	87

Tablo 2.7’ye bakıldığında seçmeli din derslerini alan öğrencilerin 125’nin bu dersleri idarenin zorunlu tercihiyle aldığı görülmektedir.

2.2.3 Aile

Toplumun en küçük yapı taşlarından biri olan aile kurumu; anne, baba ve çocuklardan oluşmasına göre çekirdek aile ve dede nene vs dâhil olması ile geniş aile şeklinde bir bütün olarak varlığını sürdürür. Ailedeki her birey birbiri ile iletişim ve etkileşim halindedir bu süreçte her aile bireyi kendi benliğini, kişiliğini yapılaştırarak karakterini oluşturur.

Aileler aldıkları eğitim, kişilik yapısı, ekonomik durumu, ilgi ve bilgi seviyesine göre çocuğuna birtakım eğitimsel faaliyetler içinde bulunur her ne kadar bu faaliyetler dışardan yanlış olan durumları da içerse bu aile için kusursuz bir durum olarak görünür. Bütün olumsuzluklara ve rağmen her aile küçük yaştan itibaren çocuğu dış çevrenin şartlarına karşı korumayı sağlamayı amaç edinir. Bu görevi aile kadar vakit harcayıp, özen gösterip onların hem fiziksel gelişimini hem ruhsal ihtiyaçlarını karşılayacak bir kurum tasavvur edilemez.³⁴

Çocuklardaki dini duygu ve düşüncenin gelişmesinde aileden aldığı dini eğitime bağlı olduğu yapılan psikolojik çalışmalarla ortaya konmuştur. Anne, baba ve çocuğun yakınındaki herkes gelişim döneminde onun modelidir ve dini değerleri görüp etkilenmesi de çocukluğun ilk döneminde olup dünyasına girmektedir. Ailenin dini ritüelleri, söz ve davranışları, komşu, akraba ve arkadaşlık ilişkileri konusundaki dini tavır ve ifadeleri çocuğa doğrudan bir içselleştirme sunar. Bu bakımdan ailenin dini yaşantı ve eğitimi çocuğu derinden etkilemektedir.³⁵

³⁴ Halil Fikret Kanad, “*Ailede Çocuk Terbiyesi*”, 2. Baskı, İstanbul 1976, s.79

³⁵ Hayati Hökelekli, “*Ergenlik Çağı Gençlerinin Dini Gelişimi*”(Doktora Tezi), Bursa 1983, s.66-67.

Tablo 2.8. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Ebeveyn Etkisi

Aşağıda anket maddelerinden; “Seçmeli din derslerini ebeveynlerimle istişare ederek seçtim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Seçmeli din derslerini ebeveynlerimle istişare ederek seçtim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz?	Fen Lisesi	8	4	3	3	5
	Anadolu Lisesi	41	28	6	13	22
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	48	10	3	11	36
	Sosyal Bilimler Lisesi	32	1	2	6	10
Total		129	43	14	33	63

Tablo 2.8 incelendiğinde seçmeli din derslerini ailesi ile istişare ederek alan öğrencilerin 96 kişi olduğu aile istişaresinde olmayanların ise 172 kişi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2.9. Aileden Gelecek Beklentiler

Aşağıda anket maddelerinden; “Ailemden gelecek ödül beklentimden dolayı bu dersleri tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Ailemden gelecek ödül beklentimden dolayı bu dersleri tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz ?	Fen Lisesi	14	1	5	1	2
	Anadolu Lisesi	55	23	8	18	16
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	54	7	5	16	6
	Sosyal Bilimler Lisesi	32	3	0	6	10
Toplam		155	34	18	21	34

Tablo 2.9 incelediğinde 189 öğrencinin aileden herhangi bir beklenti içerisinde olmadan tercihte bulunduğu görülmektedir. Liseler bazında bakıldığında ise bütün lise gruplarındaki öğrencilerin yarısından fazlası hayır cevapları ile aralarında lise anlamında bu konuda bir farklılaşma olmadığını göstermiştir.

Tablo 2.10. Aileye Karşı Tutum

Aşağıda anket maddelerinden; “Seçmeli din derslerini seçmezsem ailem tarafından hoş karşılanmayacağımı bildiğimden bu dersleri tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Seçmeli din derslerini seçmezsem ailem tarafından hoş karşılanmayacağımı bildiğimden bu dersleri tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz ?	Fen Lisesi	14	2	4	1	2
	Anadolu Lisesi	56	17	12	15	20
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	53	5	10	13	7
	Sosyal Bilimler Lisesi	32	4	0	6	9
Toplam		155	28	26	35	38

Tablo 2.10 incelendiğinde 183 öğrencinin ailesi tarafından hoş karşılanmayacağını düşünerek bu dersleri seçmediğini, 26 öğrencinin bu konuda kararsız olduğunu, 73 öğrencinin ise buna binaen tercihte bulduklarını ortaya koymuştur.

2.3. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Çevre Faktörü ve Etkisi

Dini inanç ve tecrübenin sosyal çevre tarafından tayin edildiğini ifade eden Zuckerman; biyolojik şartların din tercihinde etkili olmayıp aile, arkadaş, komşu, mesleki ve sivil aktivitelerle ilgili olduğu ifade edilmektedir.³⁶

Aileden sonra sokak mahalle sınıf ve iş Ortamı biri için sosyalleşme alanlarından olup çocuk ve gençlerde özellikle okuldaki ortam ilk önemli izlenimlerini yaşadığı aynı zamanda ailesinde Edindiğim ufak tefek dini tecrübeleri deneme yanılma yoluyla yaşayıp ortaya koyduğu yerdir akran grubu yaşıt bireylerin edindiklerini birbirlerine aktarmalarını ve ortamın tavrına göre bireylerde kişilik ve karakter gelişimde fırsatı sunan veya buna engel olan kısacası kendi kültür sembol yaptırım ve ritüelleri olan sosyalleşme süreci yaşatan bir ortamdır. Akran grupları bireyi sadece dini tercihleri olarak değil siyasi, hayattaki ilgi ve yeni giyim tarzı gibi birçok alanda önemli etkiye sahiptir. Akran gruplarının bireyin yaşına ve bulunduğu ortama göre farklılaştığı görülür. Örneğin bebeklik ve çocukluk döneminde komşu ya da akraba akran/yaşıt grupları; okula başlayınca sınıf veya okul akran grupları; ergenlik döneminde değişik sosyal ve dinsel gruplarının yanında lise ve üniversite akran grupları; yetişkinlik döneminde ise çeşitli sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal ve dini organizasyonlarda kazanılan arkadaş grupları söz konusu olabilmektedir.³⁷

Gruplar arasındaki sosyalleşme zorla veya tamamen isteyerek değil de kendiliğinden doğal bir süreç ile işler. Toplumlarda yaşanan, bir kültür grubunun farklı kültürlerden bir grup içine gittiğinde kültürleşme, kültür şoku ve asimile olma durumları birey yaşaması gibi genel durumları birey akran grupları içinde tek başına da yaşar ve sosyalleşme bu şekilde gerçekleşir.

Kişiler üzerinde tartışmasız birçok etkisi bulunan akraba, komşu, arkadaş ve günümüzün en önemli kitle iletişim aracısı olan medyanın öğrenciler üzerinde seçmeli din dersleri tercihlerini etkileyip etkilemediği anlamaya çalışılmıştır.

³⁶ Phil Zuckerman, “*Din Sosyolojisine Giriş*”, Çev. İhsan Çapcıoğlu, Halil Aydınalp, Ankara 2006, s. 92

³⁷ Özcan GÜNGÖR, “*Akran Gruplarının Amerikalı Türk Gençlerinin Dini Sosyalleşmelerine Etkileri (12-15 Yaş)*”, Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 12, No. 30, 213-249, Aralık 2015

2.3.1. Komşular

İnsan, doğumundan ölümüne kadar çevrenin etkisi altındadır. Özellikle yakın çevre bireyin yaşamını köklü şekilde etkilemektedir. Toplumumuzda komşuluk değerinin ne denli önemli olduğu; “ev alma komşu al” atasözü ile çok güzel özetlenirken ailelerin komşular ile olan ilişkisi hiç şüphesiz ki çocukları da etkilemektedir. Bireylerin gerek komşuları ile iletişimi gerekse kıyaslama, benzetme durumlarına maruz kalması onların tercihleri üzerinde baskın bir faktördür.

Tablo 2.11. Komşu Etkisi

Aşağıda anket maddelerinden; “komşularımızın bu dersleri almamı söylemesinde ailem üzerinde etkili olmasından dolayı bu dersleri tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Komşularımızın bu dersleri almamı söylemesinde ailem üzerinde etkili olmasından dolayı bu dersleri tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz ?	Fen Lisesi	15	2	2	0	4
	Anadolu Lisesi	53	21	0	16	20
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	56	5	4	15	8
	Sosyal Bilimler Lisesi	33	1	2	6	9
Toplam		157	29	8	37	41

Tablo 2.11 incelendiğinde komşuların seçmeli din derslerini tercih etmede aile üzerindeki etkisine 186 öğrenci katılmıyorum cevabını vermiştir. 78 öğrencinin tercihinde ise etkili olan bir madde olarak yorumlayabiliriz.

2.3.2. Arkadaşlar

Ergenlik çağının etkisiyle birey üzerinde, aile ve yakın çevresinin etkisinden çok içinde bulunduğu arkadaş çevresi etkilidir. Bu durum kişinin sahip olduğu değerlerini, sosyal davranışlarını, kişilik yapısını etkilediği akademik çalışmalara konu olup ortaya konmuştur. Zaman içinde aileden uzaklaşan birey olumlu veya olumsuz görece olarak arkadaş grubuna yaklaşır.

Arkadaşlıklar ilişkilerinde gerek bir grup içinde yer alma isteğinden gerekse beğeni, önemli hissetme durumundan dolayı bireyde grupların isteyerek veya istemeyerek dini tutumlarını benimseme davranışı gözlenir. Bu gruplar mahalle arkadaşlığı oyun arkadaşlığı hobi arkadaşlığı okul ve camii arkadaşlığı gibi birçok grup olabilir ve bu her grubun birey üzerindeki dini tutum etkisi farklı aradaki bağın gücüne bağlı olarak değişim gösterir. Benliğin gelişiminde büyük etkisi bulunan değer verilme ve ilgili davranışlar gençlerde tinsel, cinsel, fiziksel, hayata bakış, varoluş gibi her türlü konuya bakış ve buna göre yaşayışı önemli derecede etkiler.³⁸

Tabloda bu faktörün etkisi ele alınmıştır.

³⁸ Özcan GÜNGÖR, “Akran Gruplarının Amerikalı Türk Gençlerinin Dini Sosyalleşmelerine Etkileri (12-15 Yaş)”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 12, No. 30, 213-249, Aralık 2015, s.216, s.223

Tablo 2.12. Arkadaş Etkisi

Aşağıda anket maddelerinden; “Seçmeli din derslerini arkadaşım/arkadaşlarım seçtiği için tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Seçmeli din derslerini arkadaşım/arkadaşlarım seçtiği için tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz?	Fen Lisesi	12	5	3	2	1
	Anadolu Lisesi	62	18	7	21	12
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	49	8	6	16	9
	Sosyal Bilimler Lisesi	33	4	1	5	8
Toplam		156	35	17	44	30

Tablo 2.12 incelendiğinde arkadaş veya arkadaşlarından dolayı seçmeli din derslerini tercih etmeyen öğrenci sayısının 191 olduğu, 17 öğrencinin bu konuda kararsız kaldığı 77 öğrencinin ise bu sebepten tercih ettiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Bahri Gündoğdu'nun araştırmasında öğrencilerin tercihlerinde “kısmen etkili” olan maddeler incelendiğinde, bu bölümde çevresel faktörlerin etkisi dikkat çekmektedir. “Ailem din derslerini seçmemi istiyor.” (: 2,72) ve “Yakın arkadaşlarım din derslerini seçti.” (: 2,71) maddeleri öğrencilerin tercihlerinde “kısmen etkili” olduğu görülmektedir. Ailenin ve arkadaş çevresinin öğrencilerin tercihlerinde hemen hemen aynı ölçüde etkisi olduğu görülmektedir.³⁹ Bahçekapılı'nın araştırması da lise öğrencilerinin tercihlerini büyük oranda kendilerinin yaptığını, bununla birlikte ailelerin de bu yöndeki teşvik ve destekleri olduğunu ortaya koymaktadır.⁴⁰

³⁹ Gündoğdu, a.g.e., s.134.

⁴⁰ Bahçekapılı, a.g.e.,s.73.

2.3.3. Akrabalar

Tablo 2.13. Çevre Tarafından Takdir Edilme Duygusu

Aşağıda anket maddelerinde;” Dini bilgileri iyi olanların çevredekiler(aile, komşu, akraba) tarafından takdir edildiğini gördüğüm için seçmeli din derslerini tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Dini bilgileri iyi olanların çevredekiler(aile, komşu, akraba) tarafından takdir edildiğini gördüğüm için seçmeli din derslerini tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz ?	Fen Lisesi	18	1	0	2	2
	Anadolu Lisesi	54	24	11	15	16
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	45	5	7	19	12
	Sosyal Bilimler Lisesi	31	2	1	8	9
Toplam		148	32	19	44	39

Tablo 2.13 incelendiğinde herhangi bir takdir beklemeye yönelik tercihte bulunan öğrenci sayısı 83 iken 148 öğrenci bunu kesin bir dille reddetmiştir. Okullar bazında ise bunu Fen Lisesi öğrencilerinin neredeyse tamamına yakını bu sebepten tercihte bulunmadığını dile getirmiştir. 19 öğrenci ise kararsız kaldığını ifade etmiş olup maddenin etkili olmuş olabileceğini göstermiştir.

2.4. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Medya Faktörü ve Etkisi

Gazete, dergi, radyo, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarının tümünü kapsayan genel bir terim olan medya kavramı toplumu etkisi altına alıp sesli görüntülü her türlü iletişim ve etkileşim sağlayan bir unsurdur insanları yakın veya uzak çevresinde meydana gelen siyasi, toplumsal, ekonomik ve benzeri birçok alandan haberdar eden etkileşim kurmasını sağlayan yer yer yönlendirme, kamuoyu oluşturma, bütünleştirme, toplumsallaştırma, kültürleri tanıtmaya ve yayma gibi görevlerde bulunur.

Medya sayesinde istediğimiz noktadan istediğimiz ülke veya gündemle ilgili her şeye ulaşma imkânı elde eder tanırız.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte değişim ve yeniliğin yaşandığı alanlardan bir tanesi de medya sektöründe meydana gelmiştir. Toplum üzerinde gerek ulaşılabilir olması gerekse içerik çeşitliliği ile insanlara duygu, düşünce ifadesi; reklam, seyahat, yeme-içme, giyim gibi neredeyse her alanda sohbet, eleştiri, paylaşımında bulunma, partizanlık yapma gibi bir çok imkânı sunan ve istediği profili kişiye oluşturma imkanı veren yeni bir alan sosyal medya platformu hizmetidir. Bireylere bu alanda örgütlenme herhangi bir olay veya durumu hızlı bir şekilde duyurma gibi sanal bir ortam sunarak iletişime yeni bir boyut kazandırıp belki de birbirlerini hayatları boyunca hiç görmemiş insanları aynı amaç etrafında toplayıp aynı inanç ve düşünceye karşı taraftar veya zıt görüş etrafında toplayabilir istenilen veya istenmeyen yönde etkileşim sağlayabilir.⁴¹

Arkadaki tabloda gerek TV ve radyonun gerekse sosyal medyanın öğrenciler üzerinde seçmeli din tercihlerinde etkisi olup olmadığını görmekteyiz.

⁴¹ Yakup AYAYDIN ve Hatice YILDIZ AYAYDIN. "Sosyal Medyanın Değer Oluşturma Sürecindeki Rolünün Öğrenci Görüşleriyle İncelenmesi." *Journal of Values Education* 16.35 (2018).Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 16, No. 35, Haziran 2018, s.58

Tablo 2.14. Medya Etkisi

Aşağıda anket maddelerinden;” Medyada(Tv, Radyo, Sosyal Medya) din ile ilgili ortaya çıkan tartışmalar, konular ilgimi çektiği için seçmeli din derslerini tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Medyada(Tv, Radyo, Sosyal Medya) din ile ilgili ortaya çıkan tartışmalar, konular ilgimi çektiği için seçmeli din derslerini tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz ?	Fen Lisesi	11	4	4	2	2
	Anadolu Lisesi	41	27	15	28	9
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	38	7	10	25	8
	Sosyal Bilimler Lisesi	30	2	1	12	6
Toplam		120	40	30	67	25

Tablo 2.14’te medyanın tercihler üzerindeki etkisine bakıldığında, 160 katılımcının bu maddeye katılmadığını, 30 kişinin kararsız kaldığını, 92 öğrencinin ise etkilendiği sonucuna varabiliriz. Okullar bazında ise Anadolu Lisesi öğrencilerinin diğer 3 okulun toplamı kadar öğrenciyi kararsız bıraktığı görülmektedir.

2.5. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Okul(Okul ’un İmkânları/ Öğretmen/ Eğitim) Faktörü ve Etkisi

Eğitim camiasının dört duvarı denilebilecek yerler olan okullar; yapısı, kadrosu, fiziksel ve çevresel durumları ile birbirinden ayrılır. Okulun seçmeli dersleri verecek imkânının gerek sınıf, materyal açısından gerekse öğretmen açısından etkisi, okul derslerinin zorluğu veya okulu bitirme durumları düşünülerek yapılan ortalama hesaplı tercihlerin durumu ele alınmıştır.

Tablo 2.15. Okulun Fiziksel İmkânları

Aşağıdan anket maddelerinden; “Okulun maddi imkânsızlıklarından (diğer seçmeli derslerin uygulama alanının bulunmaması) dolayı seçmeli din derslerini tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Okulun maddi imkânsızlıklarından (diğer seçmeli derslerin uygulama alanının bulunmaması) dolayı seçmeli din derslerini tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz ?	Fen Lisesi	10	4	2	5	2
	Anadolu Lisesi	45	26	13	25	11
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	43	9	5	20	11
	Sosyal Bilimler Lisesi	34	5	1	7	4
Toplam		132	44	21	57	28

Tablo 2.15’e bakıldığında toplamda 83 öğrencinin okulun maddi imkânsızlıklarından dolayı -yani diğer derslerin uygulama alanlarının olmaması gibi- boş yere seçmek yerine bu derse yöneldikleri görülmektedir. 1Okul bazında bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşamayan olarak Sosyal Bilimler Lisesi gösterilebilir. Anadolu Lisesi ile Mesleki ve teknik liseler bu konuda en fazla sıkıntı yaşayan okullar olarak görülmektedir.

Tablo 2.16. Öğretmen İmkânı

Aşağıda anket maddelerinden; “Diğer seçmeli derslerdeki öğretmen(dersi verecek hocanın bulunmaması) yetersizliğinden dolayı seçmeli din derslerini tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Diğer seçmeli derslerdeki öğretmen(dersi verecek hocanın bulunmaması) yetersizliğinden dolayı seçmeli din derslerini tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz ?	Fen Lisesi	8	5	4	2	4
	Anadolu Lisesi	58	19	12	18	13
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	40	13	9	14	12
	Sosyal Bilimler Lisesi	34	5	1	7	4
Toplam		140	42	26	41	33

Tablo 2.16 incelendiğinde 74 öğrencinin öğretmen yetersizliğinden dolayı bu dersi tercih etmek zorunda kaldıklarını, 182 öğrencinin ise buna katılmadığını görmekteyiz. 26 öğrenci kararsız kalırken okulların çoğunun öğretmen açığının bulunmadığını söyleyebiliriz.

Tablo 2. 17. Öğretmen Tutumu

Aşağıda anket maddelerinden; “Seçmeli din derslerini, ders öğretmenin değer veren yaklaşımından dolayı tercih ettim” maddesinin analizi yer almaktadır.

		Seçmeli din derslerini, ders öğretmenin değer veren yaklaşımından dolayı tercih ettim.				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hangi okulda öğrenim görmektesiniz ?	Fen Lisesi	10	3	2	5	3
	Anadolu Lisesi	48	28	8	26	10
	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	36	9	8	21	14
	Sosyal Bilimler Lisesi	30	3	1	11	6
Toplam		124	43	19	63	33

Tablo 2.17'e göre; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde gördükleri ders hocalarını, seçmeli derste de görmek isteyen ve buna binaen tercihte bulunan öğrenci sayısı 96 iken seçmeli derslere yönelmesinde ders hocasının etkisinin olmadığını dile getiren öğrenci sayısı 167 olarak çoğunluktadır. 19 öğrenci ise bu konu da kararsız kalmıştır.

Bahri Gündoğdu'nun çalışmasına bakıldığında; Öğretmenlerin “olumlu tutum ve yaklaşımlarının (2,62) da öğrencilerin bu dersleri seçmesinde “kısmen etkili” olduğu anlaşılmaktadır. Ve öğrenciler üzerinde oldukça etkisiz özelliğe sahip olduğu görülen “Din derslerini seçmezsem çevremden tepki alacağımı düşündüm.” (1,32)⁴² maddesinin, çevrenin seçmeli din derslerini tercihte etkisinin benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

⁴²Gündoğdu, a.g.e., s.134

Tablo 2.18 ve Tablo 2.19. Not Temelli Maddeler

Aşağıda anket maddelerinden; “ortalamamı yükseltmek için bu dersleri tercih ettim ve okul kredi puanımı tamamlamak için bu dersleri tercih ettim” maddelerinin analizi yapılmıştır.

<i>Ortalamamı yükseltmek için bu dersleri tercih ettim.</i>					
		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	113	40,1	40,1	40,1
	Katılmıyorum	45	16,0	16,0	56,0
	Kararsızım	25	8,9	8,9	64,9
	Katılıyorum	66	23,4	23,4	88,3
	Kesinlikle Katılıyorum	33	11,7	11,7	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

<i>Okul kredi puanımı tamamlamak için bu dersleri tercih ettim.</i>					
		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	114	40,4	40,4	40,4
	Katılmıyorum	44	15,6	15,6	56,0
	Kararsızım	32	11,3	11,3	67,4
	Katılıyorum	59	20,9	20,9	88,3
	Kesinlikle Katılıyorum	33	11,7	11,7	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.18 ve 2.19 maddeleri birbirine yakın amaca hizmet etmesi açısından birlikte yorumlanmıştır. Her iki maddede de 158 öğrenci katılmıyorum cevabı ile not amaçlı bu dersi seçmediklerini dile getirmiş ve toplamda %56’lık oranla yarıdan fazlayı ifade etmektedir. Ortalama yükseltme maddesinde 25 öğrenci kararsız kalırken okul kredi maddesinde 32 öğrenci kararsız olduğunu dile getirmiştir. Yusuf Bahri

Gündoğdu'nun araştırmasına bakıldığında ise öğrencilerin başarı kaygısının seçmeli din derslerini tercih etmede oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.⁴³

2.5.1. Okul Türüne Göre Farklılaşma

Tablo 2.20. Okul Türüne Göre Farklılaşma

Aşağıda; “Öğrencilerin Okul Türüne Göre Ortalama Puan Farkına Uygulanan T-Testi sonucu “Spss” analizi ile elde edilmiş olup sunulmaktadır.

	Hangi okulda öğrenim görmektesiniz?	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata Ortalaması
Maddeler Ortalama	Fen Lisesi	23	2,7155	0,76784	0,16010
	Anadolu Lisesi	120	2,6221	0,65067	0,05940
	Hangi okulda öğrenim görmektesiniz?	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata Ortalaması
Maddeler Ortalama	Anadolu Mesleki ve Teknik Lise	88	2,7295	0,70836	0,07551
	Sosyal Bilimler Lisesi	51	2,7485	0,81722	0,11443

⁴³Gündoğdu, a.g.e, s.15

		Varyans Analizi		Maddelerin T-Testi						
			ig.	f	ig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Maddeler Ortalama	Tahmini Varyans	0,962	88	0,143	37	886	,01891	13198	,27989	24206
	Tahin Olmayan Varyans			0,138	2,899	891	,01891	3710	,29118	25335

Tablo 2.20 Maddeler bazında okul türüne göre oluşan ortalama puan farklarına uygulanan F testi sonuçlarına göre, okul türleri ile maddeler puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur. (F;2,962, Sig>.05). Buna göre, öğrencilerin seçmeli din dersi tercihlerinde aile, çevre, din gibi faktörlerin etkisinin okul türüne göre değişmediği söylenebilir.

2.6. Seçmeli Din Dersleri Tercihinde Din Faktörü ve Etkisi

İlahi bir kuvvetin varlığından kaynaklanan düşünce, tasavvur ve hareketlerin insanda uyandırdığı bir duygu olan din duygusu, insanı ilahi varlıkla temasa getirir ve ona yöneltir. Bu duygu tecrübe şeklinde edinilecek olup diğer birçok duyguya göre farklı ve baskın gelebilir ki yıllar boyu birçok araştırmalara konu olup insan yaşamını ne denli etkilediği öğrenilmeye çalışılmıştır. (Freud gibi). Din duygusunu korku, sevgi, sempati, hayranlık, şükretme, minnettarlık, bağlılık, güvenme, teslim olma ve sığınma gibi unsurlar oluşturur. Allah sevgisi din duygusunun en önemli unsuru olup korku ve ümit, saygı ve sevgi bir arada bulunur. Din insanın kendi hayat tarzını, gelecekle ilgili planlarını, diğer insanlarla olan ilişkilerini, kısaca her yönüyle insanın tüm davranışlarını etkileme gücüne sahiptir.

Aşağıdaki tablolarda bireylerin dine karşı sevgisi, tutumu, DİKAB dersinden etkilenip etkilenmediği gibi konular üzerinde açıklamalar yapılmıştır.

Tablo 2.21. Dini Eksiklikler

Aşağıda anket maddelerinden; “dini bilgilerimdeki eksiklikleri tamamlamak amacıyla seçmeli din derslerini tercih ettim” maddesinin analizi yapılmıştır.

	Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
Kesinlikle Katılmıyorum	111	39,4	39,4	39,4
Katılmıyorum	26	9,2	9,2	48,6
Kararsızım	25	8,9	8,9	57,4
Katılıyorum	69	24,5	24,5	81,9
Kesinlikle Katılıyorum	51	18,1	18,1	100,0
Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.21 incelendiğinde hayır cevabı ile toplamda yüzde 48.6 oranı ile öğrenciler üzerinde bu durumun etkisi olmadığını görmekteyiz. 25 öğrenci kararsız kalırken, 120 öğrenci bu sebepten seçmeli din derslerini alma tercihinde bulunduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 2.22. Din Dersine Karşı İlgi ve Tutum

Aşağıda anket maddelerinden; “Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini sevdiğim için seçmeli din derslerini tercih ettim” maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	103	36,5	36,5	36,5
	Katılmıyorum	33	11,7	11,7	48,2
	Kararsızım	31	11,0	11,0	59,2
	Katılıyorum	73	25,9	25,9	85,1
	Kesinlikle Katılıyorum	42	14,9	14,9	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.22 incelendiğinde yüzde 48,2 ile öğrencilerin 136’sının katılmadığını görüyoruz. DKAB dersini sevdiği için bu dersi tercih eden öğrenci sayısı ise 115 olup, 31 öğrenci kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2.23. Dini Vecibe

Aşağıda anket maddelerinden; “dini konuları öğrenmek her Müslümanın sorumluluğu olduğu düşüncesiyle seçmeli din derslerini tercih ettim” maddesinin analizi yapılmıştır.

	Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
Kesinlikle Katılmıyorum	101	35,8	35,8	35,8
Katılmıyorum	26	9,2	9,2	45,0
Kararsızım	38	13,5	13,5	58,5
Katılıyorum	68	24,1	24,1	82,6
Kesinlikle Katılıyorum	49	17,4	17,4	100,0
Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.23'e bakıldığında 137 öğrencinin bu sebepten tercihte bulunmadığını, 38 öğrenci gibi yüzde 10'un üzerinde öğrenciyi kararsız bıraktığını görmekteyiz. 117 öğrencinin ise dini konuların Müslümanların sorumluluğu olduğu düşüncesiyle bu dersi seçtiklerinin görmekteyiz

Tablo 2.24. Sözel-Sayısal Ders

Aşağıda anket maddelerinden; “hayatta sadece sayısal dersleri görerek mutlu olmak mümkün değil bu nedenle seçmeli din derslerine yöneldim” maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdelik	Gerçek Yüzdelik	Artan Yüzdelik
	Kesinlikle Katılmıyorum	104	36,9	36,9	36,9
	Katılmıyorum	33	11,7	11,7	48,6
	Kararsızım	36	12,8	12,8	61,3
	Katılıyorum	68	24,1	24,1	85,5
	Kesinlikle Katılıyorum	41	14,5	14,5	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.24’e göre; sayısal derslerle kıyaslayarak bu dersi alma tercihinde bulunan öğrenci sayısı 109 iken 137 öğrenci bu sebepten tercihte bulunmadığını dile getirerek oran olarak daha yüksek bir duruma sahip olmuştur. Yani öğrencilerin çoğunun sayısal sözel ders mantığı ile tercihte bulunmadığını söyleyebiliriz.

Bahri Gündoğdu’nun çalışmasına bakıldığında da öğrencilerin “Dini konular ilgimi çekiyor.” (3,67), “Güzel ahlaka sahip olmada din derslerinin etkili olduğuna inanıyorum.” (3,62), “Din derslerinde kendimi daha huzurlu hissediyorum.” (: 3,43), “Dinimi en güzel şekilde yaşamak istiyorum.” maddesi en yüksek ortalama değerini (4,29) alarak öğrencilerin tercihlerini belirleyen en önemli faktör olmuştur. “Oldukça etkili” düzeyinde yer alan bir diğer madde ise “İslam hakkında doğru bilgiler elde etmek istiyorum.” (4,23)⁴⁴ gibi maddeler öğrencilerin seçmeli din derslerini etkileyen maddeler olduğunu görmekteyiz.

⁴⁴ Gündoğdu, a.g.e., s.15

2.7. Seçmeli Din Derslerine Bakış ve Beklentiler

Öğrencilerin din derslerinden öğrendiklerine yönelik tutumları, dersin eğitim-öğretim süreci-değerlendirme ve beklentileri karşılayıp karşılamadığı gibi durumları ifade eden maddelerin analizleri yapılmıştır.

2.7.1. Derse Bakış

Tablo 2.25. Pratiğe Aktarma

Aşağıda anket maddelerinden; “Seçmeli din derslerinde öğrendiklerimi günlük hayatımda kullanabiliyorum” maddesinin analizi yapılmıştır.

	Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
Kesinlikle Katılmıyorum	50	17,7	17,7	17,7
Katılmıyorum	27	9,6	9,6	27,3
Kararsızım	36	12,8	12,8	40,1
Katılıyorum	97	34,4	34,4	74,5
Kesinlikle Katılıyorum	72	25,5	25,5	100,0
Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.35'e göre; yüzde 59,9 ile 169 öğrencinin din derslerinde öğrendiklerini günlük hayatta kullanabildiklerini ve bu sebepten tercihte bulduklarını dile getirmiştir.

Tablo 2.26. Dini Bilgileri Tamamlama

Aşağıda anket maddelerinden; “seçmeli din dersleriyle dini bilgilerimdeki eksikliklerimi kapatıyorum” maddesinin analizi yapılmıştır.

	Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
Kesinlikle Katılmıyorum	34	12,1	12,1	12,1
Katılmıyorum	33	11,7	11,7	23,8
Kararsızım	27	9,6	9,6	33,3
Katılıyorum	114	40,4	40,4	73,8
Kesinlikle Katılıyorum	74	26,2	26,2	100,0
Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo incelendiğinde yüzde 66,6 ile 188 öğrenci bu maddeye katılıyorum cevabı verirken 68 öğrenci katılmadıklarını ifade etmiş, dini bilgilerindeki eksiklikleri kapatıp kapatmadığı konusunda kararsız kalan öğrenci sayısı ise 27’dir.

Tablo 2.27. Din Derslerine Karşı Tutum

Aşağıdaki tabloda anket maddelerinden; “seçmeli din dersleri eğlenceli geçmektedir” maddesinin analizi yapılmıştır.

	Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
Kesinlikle Katılmıyorum	50	17,7	17,7	17,7
Katılmıyorum	24	8,5	8,5	26,2
Kararsızım	36	12,8	12,8	39,0
Katılıyorum	106	37,6	37,6	76,6
Kesinlikle Katılıyorum	66	23,4	23,4	100,0
Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo incelendiğinde 172 öğrenci seçmeli din derslerinin eğlenceli geçtiğini katılıyorum cevabı ile onayladıklarını görüyoruz. Kararsız kalan öğrenci sayısı 36 iken 50 öğrenci eğlenceli geçmediğini kesin bir dille reddetmiştir.

Tablo 2. 28. İlgil ve Ders Süresi

Aşağıda anket maddelerinden; “seçmeli din dersleri ilgi çekici olup hızlı geçmektedir” maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	42	14,9	14,9	14,9
	Katılmıyorum	20	7,1	7,1	22,0
	Kararsızım	44	15,6	15,6	37,6
	Katılıyorum	105	37,2	37,2	74,8
	Kesinlikle Katılıyorum	71	25,2	25,2	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.28’i incelediğimizde seçmeli din derslerinin ilgi çekici olup hızlı geçtiğini kabul eden oran yüzde 64, 4 iken katılmayan öğrenci oranı yüzde 22’dir bu konuda epey kararsız kalan öğrenci ise yadsınamayacak sayıda 44’tür.

Tablo 2.29. Aktif Rol Alma

Aşağıdaki tabloda anket maddelerinden; “seçmeli din derslerinde aktif bir rol almaktayım” maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	41	14,5	14,5	14,5
	Katılmıyorum	27	9,6	9,6	24,1
	Kararsızım	51	18,1	18,1	42,2
	Katılıyorum	95	33,7	33,7	75,9
	Kesinlikle Katılıyorum	68	24,1	24,1	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.29 incelendiğinde seçmeli din derslerinde aktif bir rol alan öğrenci sayısı yüzde 57,8 ile katılıyorum cevabı veren öğrenciler oluşturmaktadır. Yüzde 18,1 ile 51 öğrenci bu konuda kararsız kalırken, yüzde 24,1 öğrencinin pasif kaldığını söyleyebiliriz.

Tablo 2.30. Dersin İşlenişi

Aşağıda anket maddelerinden; “seçmeli din dersleri tamamen öğretmenimizin anlatımıyla geçmektedir” maddesinin analizi yapılmıştır.

	Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
Kesinlikle Katılmıyorum	49	17,4	17,4	17,4
Katılmıyorum	38	13,5	13,5	30,9
Kararsızım	46	16,3	16,3	47,2
Katılıyorum	90	31,9	31,9	79,1
Kesinlikle Katılıyorum	59	20,9	20,9	100,0
Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.30’a göre; 87 öğrenci dersin tamamen ders öğretmeninin anlatımıyla geçmediğini söylerken 46 öğrenci bu konuda kararsız kalmıştır. 169 öğrenci ise dersin tamamen öğretmen anlatımıyla geçtiğine katılıyorum cevabında bulunarak dersin çoğunluğunun öğretmen anlatımıyla geçtiğini göstermektedir.

Tablo 2.31. Gezi

Aşağıda anket maddelerinden; “seçmeli din dersleri kapsamında birçok gezi yapabilmekteyiz” maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	94	33,3	33,3	33,3
	Katılmıyorum	48	17,0	17,0	50,4
	Kararsızım	41	14,5	14,5	64,9
	Katılıyorum	58	20,6	20,6	85,5
	Kesinlikle Katılıyorum	41	14,5	14,5	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.31.’e göre; seçmeli din dersleri kapsamında 142 öğrenci gezi yapılamadığını dile getirirken yapıldığını kabul eden kişi sayısı 99’dur. 41 öğrenci ise kararsız kalmıştır.

Tablo 2.32. Öğretmen Öğrenci Etkileşimi

Aşağıda anket maddelerinden; “seçmeli din derslerini anlatan öğretmenimizi anlamakta zorlanıyorum” maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	101	35,8	35,8	35,8
	Katılmıyorum	55	19,5	19,5	55,3
	Kararsızım	52	18,4	18,4	73,8
	Katılıyorum	44	15,6	15,6	89,4
	Kesinlikle Katılıyorum	30	10,6	10,6	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.32 incelendiğinde ders öğretmenini anlamakta zorlanan öğrenci sayısı 77 iken bu maddeye katılmayan öğrenci sayısı 156’dır. 52 öğrenci ise yüzde 18,4’lük oranla kararsız kalmıştır.

Tablo 2.33. Sınavlar

Aşağıdaki tabloda anket maddelerinden; “Seçmeli din derslerinin sınavı kolay olmaktadır” maddesinin analizi yapılmıştır.

	Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
Kesinlikle Katılmıyorum	61	21,6	21,6	21,6
Katılmıyorum	42	14,9	14,9	36,5
Kararsızım	59	20,9	20,9	57,4
Katılıyorum	79	28,0	28,0	85,5
Kesinlikle Katılıyorum	41	14,5	14,5	100,0
Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.33'e göre seçmeli din derslerinin sınavlarının kolaylığı açısından 120 öğrenci evet cevabını verirken 103 öğrenci katılmıyorum değil diyerek hiçte kolay olmadığını dile getirdiklerini söyleyebiliriz. Bu konuda 59 kişi ise kararsız kalmıştır.

Tablo 2.34. Ders İçeriği

Aşağıdaki tabloda anket maddelerinden; ‘‘Seçmeli din derslerini müfredata göre işlemekteyiz’’ maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdelik	Gerçek Yüzdelik	Artan Yüzdelik
	Kesinlikle Katılmıyorum	41	14,5	14,5	14,5
	Katılmıyorum	27	9,6	9,6	24,1
	Kararsızım	84	29,8	29,8	53,9
	Katılıyorum	77	27,3	27,3	81,2
	Kesinlikle Katılıyorum	53	18,8	18,8	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.34 incelendiğinde seçmeli din derslerinin müfredata göre işlenilip işlenilmediği konusunda en çok orana; kararsızım yanıtıyla yüzde 29, 8 ile 84 đrenci oluşturmaktadır. Toplamda evet ile yüzde 46.1 ile 130 đrenci. Yüzde 24,1 ile 68 đrenci katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 2.35. Grup Çalışmaları

Aşağıda anket maddelerinden; “seçmeli din derslerinde diğer derslere göre grup çalışmaları daha fazla yapılmaktadır” maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	80	28,4	28,4	28,4
	Katılmıyorum	50	17,7	17,7	46,1
	Kararsızım	70	24,8	24,8	70,9
	Katılıyorum	51	18,1	18,1	89,0
	Kesinlikle Katılıyorum	31	11,0	11,0	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.35'e göre grup çalışmalarının yapılıp yapılmadığı konusunda 130 öğrenci hayır cevabını 82 öğrenci ise evet cevabıyla grup çalışması yaptıklarını bildirmiştir. 70 öğrenci ise kararsız kalmıştır.

7.2. Beklentiler

Seçmeli din derslerini alırken öğrencilerin sınıfın durumu, öğreticinin donanımı ile ilgili beklentilerine ne denli ulaşabildiğini ve sonraki yıllardaki alma isteklerini anlamaya yönelik sorular ve analizleri seçmeli din derslerini tercihte bu maddelerin etkisini anlamamıza yardımcı olması açısından önemli birer delildir.

Tablo 2.36. Çevresel Faktörler Olarak Beklentiler

Aşağıdaki tabloda anket maddelerinden; “seçmeli din dersleri beklentilerimi karşılamadı.(Kalabalık, gürültü vs. durumlar)” maddesinin analizi yapılmıştır.

	Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
Kesinlikle Katılmıyorum	89	31,6	31,6	31,6
Katılmıyorum	61	21,6	21,6	53,2
Kararsızım	48	17,0	17,0	70,2
Katılıyorum	51	18,1	18,1	88,3
Kesinlikle Katılıyorum	33	11,7	11,7	100,0
Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.36 incelendiğinde çevresel sebeplerden seçmeli din derslerinin beklentilerini karşılayamadığını ifade eden öğrenci sayısı 88 iken buna katılmayıp beklentilerimi karşıladı diyen öğrenci sayısı 150'dir.

Tablo 2.37. Öğretmen Tavrı Olarak Beklentiler

Aşağıdaki tabloda anket maddelerinden; “seçmeli din dersi öğretmenimiz gerek tavrı gerek not vermesiyle beklentimi karşılayamadı” maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	97	34,4	34,4	34,4
	Katılmıyorum	58	20,6	20,6	55,0
	Kararsızım	60	21,3	21,3	76,2
	Katılıyorum	31	11,0	11,0	87,2
	Kesinlikle Katılıyorum	36	12,8	12,8	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.37 incelendiğinde öğretmen kaynaklı beklentilerin karşılanması konusunda katılmadığını ifade eden öğrenci sayısı 155 iken katıldığını ifade eden öğrenci sayısı 67’dir. 60 Öğrenci ise kararsız kalmıştır. Seçmeli derslerin öğretmen kaynaklı beklentileri karşıladığını söyleyebiliriz.

Tablo 2.38. Yararlı Bulma

Aşağıdaki tabloda anket maddelerinden; seçmeli din derslerini yararlı buluyorum maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdeler	Gerçek Yüzdeler	Artan Yüzdeler
	Kesinlikle Katılmıyorum	65	23,0	23,0	23,0
	Katılmıyorum	38	13,5	13,5	36,5
	Kararsızım	42	14,9	14,9	51,4
	Katılıyorum	80	28,4	28,4	79,8
	Kesinlikle Katılıyorum	57	20,2	20,2	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.38 incelendiğinde yüzde 48,2 oranında öğrenci seçmeli din derslerini yararlı bulurken yüzde 38,5 öğrenci bu konuda yararlı bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Yüzde 14,9 öğrenci ise yararlılık konusunda karar verememiştir.

Tablo 2.39. İçerik Değişikliği ve Süregelen Yıllarda Devamlılık

Aşağıdaki tabloda; anket maddelerinden “seçmeli din derslerini bir süre(2 yıl) aldıktan sonra içeriğinin değişmediğini görmekteyim bu nedenle sonraki yıllar almayı düşünmüyorum” maddesinin analizi yapılmıştır.

	Frekans	Yüzdelik	Gerçek Yüzdelik	Artan Yüzdelik
Kesinlikle Katılmıyorum	111	39,4	39,4	39,4
Katılmıyorum	55	19,5	19,5	58,9
Kararsızım	56	19,9	19,9	78,7
Katılıyorum	25	8,9	8,9	87,6
Kesinlikle Katılıyorum	35	12,4	12,4	100,0
Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo incelendiğinde öğrencilerin yüzde 21,3ü seçmeli din derslerini 2 yıl aldıktan sonra bir daha almayacaklarını, yüzde 19,9’nun bu konuda kararsız olduğunu, yüzde 58,8’nin almaya devam edeceklerini ifade ettiklerini söyleyebiliriz.

Tablo 2.40. Seçmeli Din Derslerinin Kaldırılması

Aşağıdaki tabloda anket maddelerinden; “seçmeli din dersleri kaldırılmalıdır” maddesinin analizi yapılmıştır.

		Frekans	Yüzdelerik	Gerçek Yüzdelerik	Artan Yüzdelerik
	Kesinlikle Katılmıyorum	165	58,5	58,5	58,5
	Katılmıyorum	31	11,0	11,0	69,5
	Kararsızım	31	11,0	11,0	80,5
	Katılıyorum	26	9,2	9,2	89,7
	Kesinlikle Katılıyorum	29	10,3	10,3	100,0
	Toplam	282	100,0	100,0	

Tablo 2.40'a göre; seçmeli din derslerinin kaldırılmaması gerektiğini söyleyen öğrenci oranı yüzde 69,5 iken yüzde 19,5 oranında öğrenci kaldırılmasını istemektedir. Yüzde 11 oranında öğrenci ise bu konuda kararsız kalmıştır.

Tablo 2.41. Karşılaştırmalı Tablo

Aşağıdaki tabloda anket maddelerinden; “seçmeli din dersleri eğlenceli geçmektedir deyip seçmeli din dersleri kaldırılmalıdır” diyen öğrencileri anlamaya yönelik, maddelerin betimsel analizi yapılmıştır.

		Seçmeli din dersleri kaldırılmalıdır.					Toplam
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Seçmeli din dersleri eğlenceli geçmektedir.	Kesinlikle Katılmıyorum	18	8	8	6	10	0
	Katılmıyorum	6	3	5	7	3	4
	Kararsızım	13	3	1	5	4	6
	Katılıyorum	79	15	3	5	4	06
	Kesinlikle Katılıyorum	49	2	4	3	8	6
Toplam		165	31	1	6	29	82

Tablo 2.41'e göre seçmeli din derslerini eğlenceli bulduğu halde, kaldırılmasını isteyen öğrenci sayısı(katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerinin birleştiği nokta;5+4+3+8) 20'dir. Seçmeli din dersleri eğlenceli geçmemekte ama yine kaldırılmasını da diyen öğrenci sayısı ise (Katılmıyorum noktaları kesişimi; 18+8+6+3) 35'dir.

Bu dersin hem eğlenceli geçtiğini kabul edip hem de kaldırılmamasını isteyen öğrenci sayısına baktığımızda(katılıyorum ve kesinlikle katılmıyorum noktaları kesişimi;79+49+15+2) 145 olarak görmekteyiz ki yarıdan fazla öğrenciyi ifade etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kilis iline bağılı 10 farklı okulda 282 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen bu araştırma “Ortaöğretim Öğrencilerinin Seçmeli Din Derslerini Tercih Etme Nedenlerinin Değerlendirilmesi” tespiti yönelik ankete dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin %55,6sı bu dersi kendileri isteyerek seçmemiştir. %44,4 öğrenci bu dersleri idarenin tercihi ile aldıklarının cevabını vermiştir. Bu orandan hareketle öğrencilerin büyük kısmının tercihlerinin ikinci kişilerce gerçekleştirildiği söylenebilir.

Araştırma sorularından hareketle öğrencileri etkileyen durumların genel başlıkları faktörler olarak ele alındığında kendi tercihi olan öğrenciler üzerinde çevre, aile, arkadaş etkisinin oranı %70 katılmıyorum cevabı ile yok denecek kadar azdır. Öğrencileri etkileyen faktörler olarak bunlar dışında kalan din, okul(İmkânları vs), öğretmen, dersin nasıl geçtiği ve neler kattığı durumları öğrencilerin tercihleri üzerinde en çok etkili olan faktörler olarak söylenebilir. Bu faktörlerin T testi sonuçlarına bakıldığında okul türüne göre herhangi bir farklılaşma bulunmadığı da görülmektedir.

Bu dersi isteyerek seçen öğrenciler; seçmeli din derslerini yararlı buldukları(%61), eğlenceli gördükleri(%50), Müslüman bir insanın dinini bilmesi gerektiği gibi(%41) sebeplerden tercih etmiştir.

Okulun maddi imkânlarının olmaması(83 öğrenci) yani tercihlerde sunulan diğer seçmeli derslerin gerek uygulama alanının gerekse hocasının bulunmaması(74 öğrenci) öğrencilerin bu dersi seçerken yaşadıkları sıkıntılar olarak göze çarpmaktadır.

Bu durumun özellikle “Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi” öğrencilerinin çoğunlukta olduğunu görmekteyiz.

Gerçek ve doğru bir inanca sahip olabilmek için kaynağından, yanlış ve eksik olmayan bilgilerle dini bilgiler verilirse, dinin hayata uygulanması kolaylaşıp yanlış kişilerce yanlış yerlere çekilmesinin önüne geçilmiş olur.

Din eğitimi bilimsel metotlar ve geleneksel yöntemler de dikkate alınarak aktarıldığında doğru bir imana sahip olmada ne kadar önemli olduğunu görebiliriz. Toplumdaki huzur ve yıllardır süregelen birlik, beraberlik ve dine bağlılık durumunun korunması ve sonraki nesillere aktarılması gerekir. Gerek değerlerle gerekse modern metotlarla şekillenen kültürün barındırdığı din duygusunu insana din eğitimi yoluyla kazandırmaktayız. Din ve ayrılmaz bir parçası olan ahlak insanın insan olarak varlığını devam ettirmede önemli bir güce sahiptir. Tarih boyunca bu ikilinin insana kazandırdıkları yadsınamaz şekilde sürmüş ve her daim ikisine de ihtiyaç duyulmuştur.

Çalışmamız boyunca ifade ettiğimiz ve etkisini nesil üzerinde gördüğümüz din eğitimi dini terbiyeye ulaşmada ve hayata hazırlamada elzem ve devam etmesi gereken bir eğitimidir.

Seçmeli din dersleri ile eksikliklerini kapatan öğrenci sayısı bir hayli fazladır.(%66.6). Öğrencilerin çoğu.(%71) seçmeli din derslerinin eğlenceli geçtiğini söylemiştir. Öğrencilerin(%64.4) bu dersleri ilgi çekici kabul etmektedir. Derste aktif rol alan öğrenci sayısı(%57.8) ile tamamen değildir. Öğrencilerin yarıdan fazlası seçmeli din derslerinde gezi yapılamadığını belirtmiştir.(%50.4). dersi Müfredata göre işlemekteyiz diyen öğrenci oranı (%46.1)iken bu konuda (%29.8) öğrenci kararsız kalmıştır yani dersin neye göre işlendikleri hakkında bir bilgisi yoktur diyebiliriz. Seçmeli din derslerinde öğrencilerin çoğu(%36.2) grup çalışması yapılmadığını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin grup çalışmasına daha çok fırsat olmadığı ve aktif olarak yer alamadığı, ayrıca ders müfredatı hakkında bilgisinin olmadığı din derslerini tercih ve sonrasında karşılaşılan sıkıntılardan biri olarak ele alabiliriz.

Seçmeli din dersleri beklentileri karşılama açısından (%29.8) oranında öğrenciyi memnun edememiştir. Öğrencilerin (%48.2)si seçmeli din derslerini yararlı bulduklarını, (%58.8)si seçmeli din derslerini 2 yıl üst üst aldıkları halde almaya devam edeceklerini dile getirmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara baktığımızda; din eğitiminin gerek zorunlu gerekse seçmeli derslerle sağlandığında her türlü dini eksikliklerin giderilmesinde faydalı olduğunu şikâyet edilen değil de fayda görülen dersler olduğu söylenebilir.

Bireyin yanlış inanç ve yollara sürüklenmeden kaynağından ve sunulan fırsatlar ile doğru inanç, düşünce ve yollarının öğretilmesi yıllardır dine karşı oluşan gerek olumsuz, katı ve yanlış düşüncelerin ortadan kalkmasına gerekse kulaktan dolma bilgilerle hayatını devam ettirme ve ibadetlerini bu şekilde eksik ve yanlış gerçekleştirme durumlarının önüne geçmesine en güzel ve faydalı şey din eğitimidir.

Din eğitimi amacına, toplumun yapısına ve ihtiyaçlarına göre şekillenip verildiğinde gerek bireyde gerekse toplumda oluşabilecek her türlü kötü alışkanlık ve ahlaki açıdan olumsuz davranışların önüne geçilmiş olur. Amacına uygun olarak sürdürülebilmesini sağlamanın yolu dönüt alabilmek ve birey üzerindeki kontrolü canlı tutup gelişimi izlemektir.

Elde edilen üründeki(bireydeki) olumlu davranışlar ve bireyler tarafından istenilen sıkıntılı durumların giderilmesi din eğitimini hem eğlenceli hem de faydalı bir hale getirerek amacını gerçekleştirmesini sağlayacaktır

Din ve vazgeçilmez bir parçası olan ahlak, insanın hayata hazırlanmasında ya da insanın insan olmasında çok önemli bilgilendirme gücüne sahiptir. Yüzyıllardır birbirinden bağımsız olarak düşünölemeyen ve toplumun, eğitimin en önemli parçası olan din eğitimi olmadan toplum ve eğitim düşünölemez. Ruhsal, bedensel her türlü ihtiyaca fayda sağlayan din eğitimi olmadan birey olmaz. Din eğitiminin gerekliliğı tarihi bağlamda da önemini korumakta ve göstermektedir.⁴⁵

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre şu öneriler ortaya konulabilir;

-Öğrencilerin çoğunun seçmeli din derslerini kendilerinin almadığını görmekteyiz, onların ilgi ve ihtiyacını karşılayacak şekilde demokratik bir ortam ile tercihlerini ortaya koymalarına izin verilmelidir.

-Öğrencilerin tercihlerinin okul idaresi tarafından imkânlar dâhilince ne derece uygulanıp uygulanmadığı Milli Eğitim Müdürlüklerince tespit dilmelidir.

⁴⁵Hamza Aktaş, "Din Eğitiminin İslâmî İlimlerdeki Yeri." Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2014, s.33

-Gerek bakanlık gerekse okul müdürlüklerince seçmeli din dersleri için gerekli donanım ve ihtiyaçlar ve öğretmen eksiklikleri giderilmeli öğrenci bu dersleri istemediği halde sırf zorunluluk olarak almamalıdır.

- Seçmeli din derslerinde öğrencileri daha aktif bir rol alacakları gerek program çalışmaları gerek öğretim yöntem ve değişiklikleri ile yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat tanınmalıdır.

-Öğrencileri kazanımlardan ve derslerin içeriklerinden haberdar edilmeli.

-Ders içerikleri daha zengin ve kalıcı programlar ile bakanlıkça zenginleştirilmelidir.

-Din eğitimini doğru ve kaynağından öğrenme için bireyler bilgilendirilmeli, bilinçlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Aktaş, Hamza "Din Eğitiminin İslâmî İlimlerdeki Yeri." Siirt Üniversitesi İlahiyat

Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2014, ss.27-43

Alkan, Cevat, "Eğitim Teknolojisi", Ankara, 1997, s.1

Arslan. Ahmet Turan, "Türkiye'de din eğitimi." (1989). Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 7-8-9-10 1989-1990-1991-1992. İstanbul-1995.

Ayaydın, Yakup ve Hatice, "Sosyal Medyanın Değer Oluşturma Sürecindeki Rolünün Öğrenci Görüşleriyle İncelenmesi." *Journal of Values Education* 16.35 (2018).Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 16, No. 35, ss. 57-89, Haziran 2018

Ayhan, Halis, "Cumhuriyet dönemi din eğitimine genel bir bakış: Atatürk'ün İslam dini ve din eğitimi hakkındaki görüşleri." M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi 18 (2000), 5-27 (2000). s.21

Aydın, Mehmet Zeki, "Avrupa Birliği Ülkelerinde Din Eğitimi ve Türkiye ile Karşılaştırılması." *Diyanet Avrupa* 29 (2001). s.7

Bahçekapılı, Mehmet, "Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri", <http://ilke.org.tr/sites/default/files/yayin/pdf/rapor/yeni-egitim-sisteminde-secmeli-din-dersleri-pdf-ilke-org-tr.pdf>, Erişildi:16/07/2018)

Başkurt, İrfan, "İslam Eğitimi Dair Bazı Meseleler", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, 2002, sayı: 9, ss.89-113

Bilgin, Beyza, "Türkiye'de din ve laiklik." *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 42.1 (2001), s.41

Bolay, Süleyman Hayri - Sarıkavak, Kazım. "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi", Ankara,2001, ss.20; Ahmet Kahraman, "Dinler Tarihi", İstanbul, 1975, s.19; GünayTümer-A.Küçük, "Dinler Tarihi", Ankara, 1977. s.17-21.

Bolay, Süleyman Hayri – Sarıkavak, Kazım "Yetiştirilecek Nesillere Kazandırılması Gereken Değerler", *Din Öğretimi Dergisi*, Sayı:21, (Kasım 1989).

- Büyüköztürk, Şener vd. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Pegem Akademi, 2018.
- Büyüköztürk, Şener, “*Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*”, 10. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2009.
- Cüceloğlu, Doğan. “*İçimizdeki Çocuk*”, 3. Baskı, İstanbul 1993.
- Dönmezer, Sulhi, “*Sosyoloji*”, İstanbul, 1978.
- Firuzâbâdî, *Tertibu Kamusi'l-muhit alâ tarikati'l-misbahi'l-münîr ve Esasi'l-belâge*, c. II; Tehanevî, Muhammed Ali b. Ali b. Muhammed, *Keşşafu Istilahati'l fünun, Darü'l-Kütübi'l- İlmî*, Beyrut 1998, c. II,
- İsfehanî, Rağîb *el-Müfredât fî ğaribi'l-Kur'ân*, Beyrut, ts., ss. 206-207
- Gündoğdu, Yusuf Bahri, “*Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler (Ordu Örneği)*”, Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi Cilt 15, Sayı 2, 2015, ss. 121 -155
- Güngör, Özcan “*Akran Gruplarının Amerikalı Türk Gençlerinin Dini Sosyalleşmelerine Etkileri (12-15 Yaş)*”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 12, No. 30, 213-249, Aralık 2015, ss.216-223
- Hançerlioğlu, Orhan, *Felsefe Ansiklopedisi*, İstanbul, ts., c. III. ss.126-127
- Hökekleli, Hayati. “*Ergenlik Çağı Gençlerinin Dinî Gelişimi*”(Doktora Tezi), Bursa 1983, s.66-67.
- Meydan, Hasan, “*Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*”, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 40.
- Kanad, Halil Fikret, “*Ailede Çocuk Terbiyesi*”, 2. Baskı, İstanbul 1976.
- Köksal, M. Asım, “*Dârülerkam*”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, Ankara, 2003, cilt 08, s.521
- Kurtkan, Amiran, “*Din Sosyolojisi*”, İstanbul, 1985.
- Karasar, Niyazi, “*Bilimsel Araştırma Yöntemi*”, 18. Baskı, Ankara: Nobel Yay.2002.
- Keskiner, Emine. “*Bir insan hakları meselesi olarak din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri.*” (2010). M. Ü. ilahiyat Fakültesi Dergisi 38 (2010/1), 5-24. s.6
- Kaymakcan, Recep, “*Seçmeli Din eğitimi Dersleri İnceleme ve Değerlendirme Raporu.*” Değerler Eğitimi Merkezi, İstanbul(2013).
- Kazıcı, Ziya, “*İslam Eğitim Tarihi*”, Din Öğretimi Dergisi, Sayı:16, (Eylül 1998), s.42-49

Önkal, Ahmet - Bozkurt, Nebi “Cami”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, Ankara, 2003, cilt 07, s.52.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı,
Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Değerlendirilmesi Araştırması, Ankara, 2008.

Tavşancıl, Ezel, “*Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*”, 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006

Zuckerman, Phil, “*Din Sosyolojisine Giriş*”, Çev. İhsan Çapcıoğlu, Halil Aydınalp, Ankara 2006, s. 92

EK;

Anket Formu

Bu anketi okuyup doldurduğunuz için teşekkürler. Bu anket “Ortaöğretim Öğrencilerinin Seçmeli Din Derslerini Tercih Etme Nedenlerinin Değerlendirilmesi” adlı Yüksek Lisans Tezi doğrultusunda yapılmakta olup herhangi bir kişisel bilgi ifşa edilmeyecek, sonuçları sadece araştırma hedefleri amacıyla kullanılacaktır.

-Soruları ✕ işareti koyarak cevaplayınız!

A)Hangi okulda öğrenim görmektesiniz?

() Fen Lisesi

() Anadolu Lisesi

() Anadolu Mesleki/Teknik lise

() Sosyal Bilimler Lisesi

B)Kaçınıcı sınıftasınız?

() 9.sınıf(ortaöğretim 1)

() 10.sınıf(ortaöğretim2)

() 11.sınıf(ortaöğretim 3)

() 12. Sınıf(ortaöğretim 4)

C)Seçmeli din derslerinden hangisini/hangilerini aldınız/alıyorsunuz?

SINIF	Hız. Muhammed'in Hayatı	Kur'an'ı Kerim	Temel Dini Bilgiler
9.sınıf(ortaöğretim 1)			
10.sınıf(ortaöğretim2)			
11.sınıf(ortaöğretim 3)			
12. Sınıf(ortaöğretim 4)			

SORULAR	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
	1-Seçmeli din derslerini kendim tercih ettim.				
2-Seçmeli din derslerini ebeveynlerimle istişare ederek seçtim.					
3-Ailemden gelecek ödül beklentimden dolayı bu dersleri tercih ettim.					
4-Seçmeli din derslerini seçmezsem ailem tarafından hoş karşılanmayacağımı bildiğimden bu dersleri tercih ettim.					
5-Komşularımızın bu dersleri almamı söylemesinde ailem üzerinde etkili olmasından dolayı bu dersleri tercih ettim.					

	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
6-Dini bilgileri iyi olanların çevredekiler(aile, komşu, akraba) tarafından takdir edildiğini gördüğüm için seçmeli din derslerini tercih ettim.					
7-Seçmeli din derslerini arkadaşım/arkadaşlarım seçtiği için tercih ettim.					
8-Seçmeli din derslerini zorunlu olarak alıyorum.(idare vs.nin tercihi)					
9-Diğer seçmeli derslerdeki öğretmen(dersi verecek hocanın bulunmaması) yetersizliğinden dolayı seçmeli din derslerini tercih ettim.					
10-Okulun maddi imkânsızlıklarından (diğer seçmeli derslerin uygulama alanının bulunmaması) dolayı seçmeli din derslerini tercih ettim.					
11-Seçmeli din derslerini, ders öğretmenin değer veren yaklaşımından dolayı tercih ettim.					
12-Ortalamamı yükseltmek için bu dersleri tercih ettim.					
13-Okul kredi puanımı tamamlamak için bu dersleri tercih ettim.					
14-Medyada(Tv, Radyo, Sosyal Medya) din ile ilgili ortaya çıkan tartışmalar, konular ilgimi çektiği için seçmeli din derslerini tercih ettim.					
15-Dini bilgilerimdeki eksiklikleri tamamlamak amacıyla seçmeli din derslerini tercih ettim.					
16-Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini sevdiğim için seçmeli din derslerini tercih ettim.					
17-Dini konuları öğrenmek her Müslümanın sorumluluğu olduğu düşüncesiyle seçmeli din derslerini tercih ettim.					
18-Dinimi sevdiğim için seçmeli din dersini/derslerini tercih ettim.					
19-Hayatta sadece sayısal dersleri görerek mutlu olmak mümkün değil bu nedenle seçmeli din derslerine yöneldim.					
20-Seçmeli din derslerinde öğrendiklerimi günlük hayatımda kullanabiliyorum.					
21-Seçmeli din dersleriyle dini bilgilerimdeki eksikliklerimi kapatıyorum.					
22-Seçmeli din dersleri eğlenceli geçmektedir.					
23-Seçmeli din dersleri ilgi çekici olup hızlı geçmektedir.					
24-Seçmeli din derslerinde aktif bir rol almaktayım.					
25-Seçmeli din dersleri tamamen öğretmenimizin anlatımıyla geçmektedir.					
26-Seçmeli din dersleri kapsamında birçok gezi yapabilmekteyiz.					
27-Seçmeli din dersleri beklentilerimi karşılayamadı.(Kalabalık, gürültü vs. durumlar)					
28-Seçmeli din dersi öğretmenimiz gerek tavrı gerek not vermesiyle beklentimi karşılayamadı.					
29-Seçmeli din derslerini anlatan öğretmenimizi anlamakta zorlanıyorum.					
30-Seçmeli din derslerinin sınavı kolay olmaktadır.					
31-Seçmeli din derslerini müfredata göre işlemekteyiz.					

32-Seçmeli din derslerinde diğer derslere göre grup çalışmaları daha fazla yapılmaktadır.					
33-Seçmeli din derslerini yararlı buluyorum.					
34-Seçmeli din derslerini bir süre(2 yıl) aldıktan sonra içeriğinin değişmediğini görmekteyim bu nedenle sonraki yıllar almayı düşünmüyorum.					
35-Seçmeli din dersleri kaldırılmalıdır.					

ÖZGEÇMİŞ

Halil ÖZKAYA, 1991 yılında İstanbul ili Ümraniye ilçesinde doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Kilis'te tamamlamıştır. 2010 yılında orta öğrenimini tamamlayan Halil ÖZKAYA, aynı yıl Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü'nü kazanmıştır. 2014 yılında lisans derecesinden mezun olmuştur. Eylül 2014'te Kilis İli Merkez Gülbaba Köyü Yatılı Bölge Ortaokulu'nda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak göreve başlamıştır. 2016 yılında, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans hakkı kazanmıştır. Gülbaba köyündeki 3 yıllık çalışmasının ardından 2017 yılında Kilis Mesleki ve Teknik Anadolu lisesine il içi tayin ile atanmış olup halen aynı kurumda görevini sürdürmektedir.

VITAE

Halil ÖZKAYA was born in 1991 in Ümraniye district of Istanbul. Completed primary and secondary education in Kilis. In the same year, Halil ÖZKAYA, who completed his secondary education in 2010, won Kilis 7 December University Muallim Rifat Education Faculty Primary Religion Culture and Ethics Education Teacher Department. I graduated in undergraduate degree in 2014. In September 2014, Kilis center Gülbaba Village Religious Culture and Moral Education in Regional Boarding School of Regional Education started as a teacher. In 2016, Kilis earned a master's degree in 7 December University Social Sciences Institute Primary School of Religion Culture and Ethics Education. After 3 years of work in the village of Gülbaba, he was appointed to the Kilis Vocational and Technical Anatolian Division of the province by appointment in 2017 and still serves in the same institution.